

Een seksschandaal of de doofpot?

De framekeuzes van journalisten bij gecompliceerde politieke schandalen zoals de affaire-Demmink

De topambtenaar, de Haagse pooier en zijn jongens

DEN HAAG • De machtigste ambtenaar van het ministerie van Veiligheid en Justitie, Secretaris-generaal Joris Demmink, wordt al jaren beschuldigd van kindermisbruik. Maar alle politie-onderzoeken hiernaar lekten uit of leidden niet tot zijn vervolging. Het AD zocht langdurig naar nieuwe feiten en vond die in de Haagse Schilderswijk, waar drie ooggetuigen vertellen hoe Demmink regelmatig een pooier van minderjarige jongens ontmoette.

KIDEN VOESKUIL

Begin jaren tachtig is Joris Demmink (64) regelmatig samen gezien met de Haagse kinderpooier Dick Willard, zo verklaren drie mannen uit de Haagse Schilderswijk aan het AD. Ze zeggen getuige te zijn geweest van ontmoetingen tussen Demmink en Willard in een honningsma en een cafeetaria. Bovendien bevestert de Demmink dat regelmatig minderjarige jongens opzochten of naar zijn huis liet brengen. De Justitieopspaan zelf

Joris Demmink is één van de invloedrijkste mannen van Nederland. Hij staat al tien jaar aan het hoofd van het ministerie van Justitie, tegenwoordig Veiligheid en Justitie. Als Directiegeneraal Rechtspleging was hij betrokken bij de benoeming van rechters en officieren van justitie. Zijn tempo-sante justitiecarrière begon hij in 1982 als plaatsvervangend Directiegeneraal Politie.

In deze periode is Demmink gezien samen met kinderpooier Dick Willard, verklaart meerdere mannen. Zo ook de voormalig le-

men, zocht de Hagenaar in die kluitjes naar belastende informatie. 'Vijf maanden boven de samen in de sportclub van Chris Visser en ik kon aan een moedersleutel van die kluitjes komen. Zo heb ik de identiteitspapieren van Joris Demmink gezien. Hij werkte toen nog voor Defensie, niet Justitie'. Een blik op zijn cv leert dat Demmink voor 1982 werkzaam was als Hoofd Juridische afdeling van het ministerie van Defensie.

Bij deze foto's samen ontdekt de langjaarsreclame dat de over de

Ciska Schippers

s1651064

Prof. Dr. J.C. de Jong

MA Journalistiek en Nieuwe Media: Scriptie

24-03-2017

Universiteit Leiden

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven voor de master Journalistiek en Nieuwe Media aan de Universiteit Leiden.

Als nieuwsconsumenten worden we constant, voornamelijk onbewust, geconfronteerd met keuzes die journalisten hebben gemaakt. Deze scriptie helpt de nieuwsontvanger daarvan bewust te worden. Maar het is ook leerzaam voor journalisten om langer stil te blijven staan bij keuzes die zij en hun collega's maken. Als journalisten nieuws uit andere media overnemen is het van groot belang eerst uit te zoeken of het niet waardevoller is een andere kant van hetzelfde verhaal te onderzoeken.

Ik wil graag mijn begeleider Jaap de Jong bedanken voor zijn steun en aanmoedigen om deze scriptie tot een goed eind te brengen.

Amsterdam, maart 2016

Ciska Schippers

Samenvatting

In Journalism Studies wordt als belangrijkste taak van een journalist vaak de waakhondfunctie genoemd. Als machthebbers op welke manier dan ook over de schreef gaan hebben journalisten als taak dit te onderzoeken en aan de kaak te stellen. Maar politieke schandalen zijn vaak ingewikkeld. Er kan sprake zijn van meerdere normovertredingen en verschillende transgressies. De media als waakhond moeten hierbij keuzes maken op welke manier ze een normovertreding willen onderzoeken.

Op welke manier journalisten ervoor kiezen een bepaald schandaal aan het licht te brengen wordt in deze scriptie onderzocht aan de hand van de affaire-Demmink. Dit is een langshepend en gecompliceerd schandaal waarbij meerdere soorten transgressies door elkaar lopen. Joris Demmink is een oud-topambtenaar van Justitie die al decennialang achtervolgd wordt door beschuldigingen rond kindermisbruik.

De hoofdvraag die centraal staat in deze scriptie is: *Welke framekeuzes maken media bij gecompliceerde politieke schandalen zoals de affaire-Demmink?*

Deze affaire wordt door middel van de framinganalyse van Van Gorp onderzocht. Allereerst zijn twee artikelen waarbij eigen onderzoek centraal stond geanalyseerd. Daar zijn door middel van inductieve reconstructie twee frames uit gehaald, het seksschandaal en de doofpot. Daarnaast is er een alternatief frame vormgegeven, namelijk dat Demmink onschuldig is. Vervolgens zijn 92 verschenen artikelen over de beschuldigingen uit grote landelijke kranten aan de hand van een kwantitatieve inhoudsanalyse onderzocht.

Uit dit onderzoek blijkt dat de media terughoudend zijn als het gaat om berichtgeven over complexe schandalen. In de sleutelteksten komt het onschuldframe helemaal niet voor, maar in de teksten die daarna worden behandeld juist verrassend vaak. Vaak wordt er gekozen voor een makkelijk frame, zoals een seksschandaal, en wordt het 'moeilijke' doofpotframe minder benadrukt. Een aanbeveling aan journalisten is om aandacht te blijven besteden aan mogelijke machtschandalen, terwijl het goed is om tegelijkertijd terughoudend over potentiële schandalen te schrijven.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader: politieke schandalen en de media	8
2.1 Wat is een politiek schandaal?	8
2.2 Soorten politieke schandalen	10
2.3 Schandalen en de rol van de media en het publiek	11
3. Casus: affaire-Demmink	16
3.1 De affaire-Demmink: een chronologische samenvatting	16
3.2 Theoretisch kader met betrekking tot de casus	18
4. Methode: framinganalyse	20
4.1 Methode Van Gorp	20
4.2 Inductief reconstrueren	21
4.3 Kwantitatieve inhoudsanalyse	23
5. Framinganalyse sleutelteksten	24
5.1 Analyse sleuteltekst Gay Krant & Panorama	24
5.2 Analyse sleuteltekst Algemeen Dagblad	31
5.3 Frameoverzicht uit sleutelteksten	36
6. Framinganalyse krantenartikelen	38
6.1 Verantwoording keuzes voor krantenartikelen en bepalen framekeuzes	38
6.2 Voorbeeldanalyse krantenartikelen	39
7. Resultaten inhoudsanalyse krantenartikelen	43
7.1 Tabelweergave resultaten	43
7.2 Samenvatting resultaten	44
8. Conclusie	47
Bibliografie	50
Bijlage 1: Sleuteltekst 1 Gay Krant en Panorama	
Bijlage 2: Sleuteltekst 2.1 Algemeen Dagblad 6 oktober	
Bijlage 3: Sleuteltekst 2.2 Algemeen Dagblad 8 oktober	
Bijlage 4: Geanalyseerde krantenartikelen	
Bijlage 5: Uitgewerkte analyse krantenartikelen	

1. Inleiding

In de klassieke liberale mediatheorie wordt de waakhondfunctie vaak genoemd als de belangrijkste taak van een journalist. Als politici, beleidsmakers en andere machthebbers over de schreef gaan of iets verborgen houden is het de taak van journalisten om dit aan de kaak te stellen en het publiek hierover te informeren. De media worden hierbij ook wel de *Fourth Estate*, of de vierde macht genoemd. De vierde macht heeft als taak de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke machten te controleren en het publiek hierover te informeren (Norris, 2014, p. 525).

Als een politicus over de schreef gaat, of het nou gaat om belastingontduiking, vreemdgaan of machtsmisbruik, is er potentie voor een schandaal. Schandalen zijn van alle tijden, maar met de komst van moderne communicatietechnologie is het bereik en de gevolgen van schandalen sterk veranderd. Doordat media de mogelijkheden hebben om schandalen onder de aandacht van een groot publiek te brengen zijn schandalen in essentie getransformeerd. Niet alleen kunnen veel meer mensen in korte tijd over een schandaal te weten komen, maar media kunnen schandalen tot op zekere hoogte ook creëren en beïnvloeden. De rol van journalisten en de keuzes die ze hierbij maken staan hier centraal.

Wat is een politiek schandaal? Volgens de theorie van Entman (2012) en Thompson (2000) is een politiek schandaal een morele normovertreding door een actor betrokken bij het politieke bestel. Thompson (2000, p. 120) onderscheidt drie typen politieke schandalen: het seksschandaal, machtsschandaal en het financiële schandaal. Daarnaast benoemt hij first-order transgressies, de aanvankelijke normovertreding, en second-order transgressies, eventuele normovertredingen om de aanvankelijke normovertreding te verbergen (Thompson, 2000, p. 62). Maar als deze acties niet bekend worden is er geen schandaal, slechts een normovertreding. Betekent dit dat de media alleenheersers zijn als het gaat om het creëren en vormgeven van een schandaal of zijn zij afhankelijk van andere factoren, zoals wat het publiek wil? De rol van de media is te definiëren als die van agenda setters, zij bepalen welke informatie het publiek te weten komt. Maar bepalen de media slechts over welke onderwerpen het publiek nadenkt of kunnen media ook bepalen wát het publiek van een bepaald onderwerp vindt? (McCombs en Shaw, 1972, p. 177)

In deze scriptie wordt de rol van journalisten als gatekeepers, poortwachters, onderzocht. Specifiek bij berichtgeving over schandalen en de afwegingen die journalisten maken als het gaat om de schandalen op een bepaalde manier te weergeven. Verschillende soorten schandalen hebben een bijpassend frame met bijbehorende framing devices: de tekst, foto's, koppen en woordkeuze die bij een bepaald frame passen (Van Gorp, 2006, p. 249). De journalist heeft een grote verantwoordelijkheid als het gaat om welk frame hij naar voren brengt.

De bestaande theorie is duidelijk over de definitie van politieke schandalen en de verschillende soorten politieke schandalen die bestaan. Maar het blijft nog onderbelicht hoe ingewikkeld politieke schandalen vaak zijn. Een seksschandaal waarbij een politicus betrokken is blijft meestal niet bij een simpel seksschandaal, maar wordt vaak gecompliceerder door de machtsstructuren die daarbij betrokken zijn. Hierbij is de rol van de media zeer belangrijk. De media hebben een waakhondfunctie en hebben een verantwoordelijkheid als het gaat om het wel of niet naar buiten brengen van gecompliceerde politieke schandalen. Bij de berichtgeving moeten journalisten veel keuzes maken. Bij complexe schandalen moeten journalisten kiezen of ze zich richten op een bepaald aspect of dat ze een zo'n compleet mogelijk beeld willen schetsen. Welk frame willen ze benadrukken, wat vindt de journalist dat het publiek echt moet weten? Dit wil ik onderzoeken aan de hand van de berichtgeving over een politiek schandaal dicht bij huis: de affaire-Demmink, de beschuldigingen van kindermisbruik aan het adres van oud-topambtenaar van Justitie Joris Demmink. Daarom staat in deze scriptie de volgende hoofdvraag centraal:

- Welke framekeuzes maken media bij gecompliceerde politieke schandalen zoals de affaire-Demmink?

Daarbij zijn de volgende deelvragen van belang:

- Welke soorten politieke schandalen bestaan er en welke frames komen hieruit voort?
- Wat is de rol van de media bij het ontstaan en ontwikkelen van schandalen?
- Welke keuzes kunnen media maken bij berichtgeving over schandalen en verschillen zij daar onderling in?

Om deze vragen te beantwoorden zal de bestaande theorie behandeld worden en vervolgens zal er de casus onderzocht worden om te onderzoeken hoe de waakhondfunctie bij een specifiek complex politiek schandaal in de praktijk in zijn werk gaat. De bestaande theorie is duidelijk als het gaat om simpele schandalen waarbij maar een normovertreding en een schandaaltype aan de orde is. De theorie rond politieke schandalen, hoe een schandaal tot stand komt, wat normovertredingen zijn en welke types schandalen bestaan wordt uitgebreid behandeld in **hoofdstuk 2**. Omdat de theorie minder duidelijk is over gecompliceerde schandalen met meerdere overtredingen en specifiek de rol van de journalist daarbij, wil ik onderzoeken hoe de media te werk gaan bij zo'n complex politiek schandaal en welke keuzes ze maken. Een zeer geschikte casus om deze hoofdvraag te onderzoeken is een langspekend, zeer gecompliceerd schandaal dat al decennia lang in Nederland speelt. Dat is de affaire-Demmink waar in **hoofdstuk 3** uitgebreid bij zal worden stilgestaan. Deze casus zal onderzocht worden aan de hand van een framinganalyse. Deze methode wordt in **hoofdstuk 4**

uitgebreid besproken. Vervolgens worden de gebruikte frames en hoe deze frames zich ontwikkelen geanalyseerd. Hierbij wordt de framinganalyse naar het model van Van Gorp ingezet. Allereerst zullen in **hoofdstuk 5** twee belangrijke sleutelteksten geanalyseerd worden. Dit zijn artikelen waarbij de journalist duidelijk de waakhondfunctie wilde uitvoeren en eigen onderzoek heeft gedaan om het schandaal aan te kaarten. Ook hebben deze teksten veel invloed gehad op de verdere berichtgeving over dit schandaal. Uit die analyse komen bepaalde frames en vervolgens zullen in **hoofdstuk 6 en 7** de doorwerkingen van deze frames onderzocht worden in later verschenen krantenartikelen over dit onderwerp. Tot slot zal ik concluderen in welke mate de frames uit de sleutelteksten zijn overgenomen, welke frames het meest gebruikt worden en of de frames onderweg nog aangepast zijn. Aan de hand van de theorie en de uitkomsten zal ik vervolgens onderzoeken in hoeverre de klassieke politieke schandalentheorie op deze casus slaat, specifiek over de rol van de media als agenda setters en de invloed en ontwikkeling van gekozen frames.

2. Theoretisch kader: politieke schandalen en de rol van de media

Bij politieke schandalen denkt men waarschijnlijk aan de Monica Lewinsky-affaire, of aan Watergate. Maar natuurlijk hebben Amerikaanse presidenten geen monopolie op (politieke) schandalen. Schandalen doen zich voor in alle lagen van de samenleving en op allerlei verschillende manieren. Maar wanneer is een bepaalde gebeurtenis precies een schandaal? Is een schandaal een vaststaande normovertreding, iets dat het publiek afkeurt, of is iets pas een schandaal als het opgepikt wordt door media en nationale aandacht krijgt? Of is een schandaal pas een schandaal als het gevolgen heeft voor de betrokkene? Of pas als er sprake is van een wetsovertreding?

In dit hoofdstuk zal ik allereerst aanduiden wat volgens de bestaande theorie de definitie van een politiek schandaal is en welke verschillende soorten politieke schandalen bestaan. Daarna wordt er uitgebreid stil gestaan bij de rol van de media bij het ontstaan en de ontwikkeling van schandalen. Hoewel de bestaande schandalentheorie vaak over Amerikaanse verkozen politici gaat, zal ik aantonen dat deze theorie betrekking kan hebben op personen uit allerlei lagen van het politieke bestel.

2.1 Wat is een politiek schandaal?

Er bestaan verschillende theorieën over wat een (politiek) schandaal is, hoe dit ontstaat, de rol van de media hierin en welke gevolgen een politiek schandaal kan hebben. Deze scriptie is voornamelijk gebaseerd op de theorie van Thompson (2000) en Entman (2012).

Thompson (2000) heeft uitvoerig geschreven over wanneer een schandaal een politiek schandaal is en waarom juist in de politiek nadrukkelijk sprake kan zijn van schandalen. Men denkt vaak dat een politiek schandaal simpelweg een schandaal is omtrent een politiek figuur, maar Thompson verwerpt deze definitie. Hij verwijst naar politicologen Markovits en Silverstein (1988, geciteerd in Thompson, 2000, p. 91) die stellen dat een politiek schandaal niet wordt bepaald door de betrokken personen maar door de aard van de overtreding. De overtreding is een schending van de regels die verbonden zijn aan het politieke proces. Volgens Markovits en Silverstein zijn politieke schandalen enkel schandalen waarbij macht wordt misbruikt ten koste van het politieke proces. Veel seksschandalen en financiële schandalen zijn volgens beide auteurs dus geen politieke schandalen, enkel als er bij het betreffende schandaal sprake is geweest van machtsmisbruik van de politieke functie. Thompson erkent deze stellingname deels maar verwerpt dat laatste als zijnde te beperkt. Hij stelt dat schandalen die niet beginnen met machtsmisbruik zeker wel effect kunnen hebben op het politieke proces. Hij concludeert dat de politieke schandalen volgens Markovits en Silverstein slechts één soort politiek schandaal zijn, namelijk de 'power scandal' of het machtschandaal. Twee andere politieke schandalen zijn volgens Thompson het seksschandaal en het financiële schandaal

(2000, p. 119-120). Volgens Thompson moet een schandaal aan vijf voorwaarden voldoen voordat het een schandaal genoemd kan worden. Deze voorwaarden zijn in het kort: overtreding van de morele normen, een element van geheimhouding, afkeuring van buitenstaanders, publieke verwerping van de normovertreding en tot slot mogelijke reputatieschade voor de overtreeders (Thompson, 2000, p. 13-14).

Entman (2012) richt zich in zijn boek *Scandal and silence: media responses to presidential misconduct* zoals uit de titel al blijkt voornamelijk op politieke schandalen rondom (Amerikaanse) presidenten, maar de theorie die hij hiervoor uiteen zet is ook breder in te zetten. De definitie van Entman voor een politiek schandaal is: individueel wangedrag dat de media neerzetten als urgent probleem voor de bestuursvorm, dat onderzocht zou moeten worden en mogelijkerwijs moet worden opgelost. Potentiële schandalen zijn wangedrag waarvan verwacht kan worden dat media over berichtgeven aangezien het overeenkomt met schandalen uit het verleden (Entman, 2012, p. 4).

Ook weidt Entman verder uit over twee bestaande doctrines over politieke schandalen, namelijk de 'objectivist' en de 'constructivist', hierbij verder aangeduid als de objectivistische en de constructivistische stroming (Entman, 2012, p. 4-5). Objectivistische onderzoekers geloven dat de overtreding van de norm in verhouding staat tot de publiciteit dat het schandaal ontvangt en hoe het publiek erover denkt. Deze strikt objectivistische houding komt sinds 1990 vrij weinig meer voor in wetenschappelijke studies op het gebied van politieke schandalen.

Het constructivistische standpunt daarentegen legt de nadruk op de reactie van het publiek en de mate waarin het publiek van mening is dat er sprake is van een schandaal. Anders gezegd: Als er geen publieke verontwaardiging is, is er ook geen sprake van een schandaal (Nyhan, 2009, p.4). Entman toont aan dat er ook problemen zijn met deze constructivistische houding. Zo wordt er bijvoorbeeld geen rekening gehouden met de invloed van hooggeplaatste figuren om bepaalde schandalen te promoten of juist af te zwakken. Entman noemt de Monica Lewinsky-affaire als voorbeeld. Uit onderzoek is gebleken dat een overgrote meerderheid van het Amerikaanse publiek dit helemaal niet zo'n groot schandaal vond, maar het leidde wel tot de eerste *impeachment* van een Amerikaanse president in meer dan honderd jaar. Daarom pleit Entman voor het meenemen van normovertredingen die om welke reden dan ook minder aandacht hebben gekregen van het publiek (Entman, 2012, p. 5). Hij haalt hier Nyhan (2009, p. 3) aan, die een aangepast constructivistisch standpunt inneemt, waarbij een schandaal wordt omschreven als een gebeurtenis waarbij de acties van de publieke persoon in kwestie door een groot deel van het publiek worden gezien als een overtreding van bestaande morele, politieke of procedurele normen. Nyhan benadrukt hierbij dat bestuurlijke elites een belangrijke rol kunnen spelen bij het benadrukken of afzwakken van een potentieel schandaal. Daardoor betekent het dus lang niet altijd dat een schandaal enkel afhangt van de mate van publieke ophef over de normovertreding.

Zoals blijkt uit de definities van politieke schandalen gegeven door Entman en Thompson zijn niet alleen presidenten en premiers gevoelig voor politieke schandalen. Thompson definieert een schandaal als een normovertreding die gevolgen heeft voor het politieke proces en Entman wijst op individueel wangedrag dat wordt neergezet als een probleem voor de bestuursvorm. Hieruit blijkt dat politieke schandalen kunnen voorkomen in alle lagen van het politieke proces, niet enkel bij gekozen politici.

2.2 Soorten politieke schandalen

Belangrijk voor mijn onderzoeksvraag is de definitie van de verschillende soorten politieke schandalen, aangezien ik tijdens mijn framinganalyse de verschillende frames wil onderzoeken. De verschillende schandaaltypes kunnen overeenkomen met de verschillende frames die horen bij de casus die later besproken wordt.

Thompson (2000) stelt dat er verschillende soorten politieke schandalen zijn en dat ze allemaal tot stand komen door een zekere normovertreding. Er zijn een aantal normen die meer 'schandaalgevoelig' zijn dan anderen, namelijk rondom seksuele relaties, financiële transacties en het uitoefenen van politieke macht. Daarom onderscheidt Thompson deze drie politieke schandalen: het machtschandaal, het seksschandaal en het financiële schandaal. Allereerst definieert hij het politieke seksschandaal. Hierbij worden activiteiten van een politicus bekend die gezien kunnen worden als het overtreden van heersende normen omtrent seksuele omgang. In het geval van politieke seksschandalen gaat het voornamelijk om het openbaar worden van beschuldigingen over het privéleven van een politicus. Thompson onderscheidt vervolgens twee type seksuele schandalen, namelijk waar sprake is van illegale activiteiten zoals kindermisbruik, of schandalen waarbij niets tegen de wet is gebeurd maar sprake is van morele overtredingen, zoals overspel (Thompson, 2000, p. 120).

Het financiële politieke schandaal kan ook in meerdere varianten voorkomen. Het meest logische financiële schandaal is het verdwijnen van geldbronnen of geld gebruiken voor de verkeerde doeleinden. Maar ook een verkeerde of dubbele boekhouding, belastingontduiking of economische belangenverstremgeling kan een politiek financieel schandaal betekenen. Tot slot is er het machtschandaal. Thompson omschrijft dit type als een schandaal waarbij er sprake is van misbruik van politieke macht, waarbij activiteiten hebben plaatsgevonden die regels, wetten en procedures omzeilen (Thompson, 2000, p. 121).

Naast deze drie types politieke schandalen maakt Thompson (2000, p. 17, 62) onderscheid tussen 'first-order transgressions' en 'second-order transgressions'. De eerste-orde transgressies zijn de aanvankelijke normovertreding waardoor een schandaal kan ontstaan, maar bij de meeste schandalen is er ook sprake van een tweede-orde transgressie, waarbij de aandacht verschuift naar

acties die zijn ondernomen om de aanvankelijke normovertreding te verbergen. Dit maakt schandalen vaak lastig te onderzoeken, aangezien de aanvankelijke normovertreding en tweede-orde transgressie door elkaar gaan lopen. Thompson concludeert dat de twee-orde transgressie vaak belangrijker wordt dan de eerste-orde transgressie. Dit is het geval omdat tweede-orde transgressies vaak ethische overtredingen zijn of zelfs een wettelijke overtreding bevatten, zoals het actief tegenwerken van een justitieel onderzoek of meined. Hierdoor hebben tweede-orde transgressies vaak professioneel grotere gevolgen en zijn ze ook schadelijker voor de reputatie dan veel eerste-orde transgressies.

Zoals eerder gesteld zijn er in het geval van seksschandalen twee verschillende schandalen te onderscheiden. Allereerst is er de variant waarbij het eerste-orde schandaal betrekking heeft op een morele normovertreding, zoals vreemdgaan, en niet een wetsovertreding. Als er sprake is van een wetsovertreding bij deze variant slaat die op de tweede-orde transgressie, als er bijvoorbeeld onederde is gelogen over de normovertreding. Er kan ook sprake zijn van een seksschandaal waarbij de eerste-orde transgressie al een wetsovertreding is, zoals bij pedofilie of prostitutie waar dat illegaal is. Daarbij kan ook sprake zijn van een criminele of een niet-criminele tweede-orde transgressie.

2.3 Schandalen en de rol van de media en het publiek

Schandalen zijn eeuwenoud, maar met de komst van moderne communicatietechnieken zijn ze niet langer enkel lokaal. Thompson omschrijft het ontstaan van een zogeheten 'mediated scandal'. Mediated scandals zijn niet enkel schandalen waar de media over rapporteren, maar zijn vervlochten met media en soms ook gedeeltelijk afhankelijk van verschillende vormen van communicatie (Thompson, 2000, p. 60-62).

Vooraf in de Angelsaksische stroming van Journalism Studies worden de media vaak een waakhondfunctie toegedicht, waarbij de media de vierde macht genoemd worden. Pippa Norris (2014, p. 525) legt uit dat in de klassieke liberale theorie de vierde macht naast de klassieke Trias Politica bestaat. Dit is de theorie van staatsinrichting waarbij er sprake is van een wetgevende macht, een uitvoerende macht en een rechterlijke macht. De media zou hierbij de vierde macht zijn, een onafhankelijke wakende functie hebben die de andere drie machten controleren en in balans houden. Deze vorm van onderzoeksjournalistiek heeft volgens Norris als belangrijkste taak de machthebbers te controleren en misstanden aan te kaarten. Daarnaast is deze vierde macht ook verantwoordelijk om informatie die achter gehouden wordt door de machthebbers te ontdekken en naar buiten te brengen.

Volgens Norris blijkt dat in de praktijk vooral in Anglo-Amerikaanse democratieën de waakhondfunctie bij journalisten sterk aanwezig is. Bij de liberale traditie van deze landen hoort een wantrouwen tegenover machthebbers en mogelijk machtsmisbruik. In andere landen is deze

waakhondfunctie ook in opkomst naar mate de democratie verder ontwikkeld is. Soms wordt de rol van waakhondjournalistiek overdreven of rooskleuriger voorgedaan dan de werkelijkheid is, maar volgens Norris is er in de praktijk zeker sprake van een waakhondfunctie. Journalisten houden machthebbers verantwoordelijk voor hun beleid en dwingen ze verantwoording af te leggen (Norris, 2014, p. 525).

Entman (2012, p. 7) onderscheidt twee categorieën spelers in een bepaald schandaal. Aan de ene kant zijn er de strategische actoren, zoals politici, belangengroepen en activisten, die baat hebben bij het bekend worden of juist het verbergen van een schandaal. Aan de andere kant zijn er niet-strategische actoren, die geen strategische belangen hebben bij een politiek schandaal maar gedreven worden door andere belangen of interesses. Entman noemt de media en het publiek als deze niet-strategische actoren. Over de media zegt Entman dat zij het nieuws niet brengen om een bepaald politiek doel te bereiken, maar gedreven worden door andere belangen zoals winst en prestige. Entman wil bewijzen dat de media niet verslaafd zijn aan schandalen, zoals vaak wordt beweerd. Hij stelt dat het overdreven grote aanbod van schandaalnieuws komt door de interactie tussen de strategische actoren en de niet-strategische actoren zoals de media en het publiek. Hij stelt dat het vooral afhangt van publieke belangen of een schandaal opblaast. Als het schandaal bij een bepaalde politieke partij plaatsvindt, is de kans groter dat een van de andere partijen om strategische redenen dit schandaal onder de aandacht willen brengen. Bij een schandaal dat partijbelangen ontstijgt, is de kans groter dat de partijen er belang bij hebben als dit schandaal niet opgepikt wordt door de media (Entman, 2012, p. 7).

Entman stelt dat het idee bestaat dat media zeer actief op zoek zijn naar schandalen omdat de interesse van het publiek hiervoor zeer overdreven wordt. Hoewel er zeker een entertainmentfactor aan schandalen zit, is het publiek berichtgeving hierover snel zat. Daarnaast beschrijft Entman dat media zeer terughoudend zijn in berichtgeving over schandalen. Vaak zijn (eind-)redacteuren zeer voorzichtig met het plaatsen van nieuws over (potentiële) schandalen en eisen ze veel controles en wederhoor voordat iets geplaatst wordt. Tot slot stelt Entman dat media sneller bereid zijn om te berichten over schandalen die geen bedreiging vormen voor de bestaande machtsstructuren. Mochten zeer invloedrijke en hooggeplaatste personen bij deze schandalen betrokken zijn is de kans dat een schandaal in de doofpot terecht komt natuurlijk groter. De media moeten daardoor grote risico's nemen om achter een dergelijk verhaal te gaan en bewijzen vinden wordt hierdoor lastiger. Daardoor is de kans groter dat schandalen rond relatief onbelangrijke personen veel aandacht ontvangen in plaats van normovertredingen door hooggeplaatste personen en politici. Interessant is de tegenstelling die Entman duidelijk maakt, waarbij hij seksschandalen kwalificeert als een schandaal dat weinig effect heeft op de samenleving en dat het publiek vrij snel zijn interesse verliest in dit soort schandalen, maar in de realiteit vaak grote gevolgen heeft. Dit

doordat er vaak sprake is van een 'makkelijk' schandaal voor de media, dat simpel is uit te leggen en door de entertainmentfactor goed te weergeven is. Daarnaast is er vaak sprake is van tegenstanders die deze schandalen graag benadrukken en uitbuiten voor eigen gewin. Entman benadrukt dan ook dat de media consistent met schandalen zouden moeten omgaan en een manier moeten vinden om aan alle schandalen genoeg aandacht te besteden (Entman, 2012, p. 8 - 12).

Entmans theorie heeft een aantal overeenkomsten met de agendasetting theorie. De agendasetting theorie is als eerst ontwikkeld door Maxwell E. McCombs and Donald L. Shaw in hun artikel 'The Agenda-Setting Function of Mass Media' uit 1972. McCombs en Shaw (1972, p. 177) stellen dat hoewel de media niet kunnen bepalen wat het publiek van een bepaald onderwerp moet vinden, de media wel in staat zijn om te bepalen waar kiezers over nadenken. Ze bepalen als het ware de agenda. Dit sluit aan bij wat Entman concludeert, namelijk dat de media bepalen welke schandalen onder de aandacht komen, maar niet wat het publiek ervan vindt. Denk bijvoorbeeld maar aan het seksschandaal van Bill Clinton, waar veel kiezers ambivalent tegenover stonden maar toch grote gevolgen heeft gehad doordat er zeer veel media-aandacht voor was. De media hebben hierbij een traditionele gatekeeper-rol, waarbij de journalisten bepalen welke schandalen onder de aandacht van het publiek gebracht worden (Sass & Crosbie, 2013, p. 856).

De agendasetting theorie heeft veel navolging gekregen van andere onderzoekers en is door de tijd heen verder ontwikkeld. Uit deze theorie is de theorie van 'second-level agenda setting' voortgekomen. Hierbij bepalen de media niet langer enkel waar het publiek over nadenkt, maar ook wat het publiek van een bepaald onderwerp moet vinden (Balmas & Sheafery, 2010, p. 205). Dit is dus een stap verwijderd van de theorie van Entman over de rol van media in berichtgeving rondom schandalen. Uit verschillende onderzoeken, zoals Kim & McCombs (2007), blijkt dat er inderdaad een relatie te bestaan tussen positieve of negatieve berichtgeving over politieke kandidaten en de publieke opinie.

Het gevolg van de verschuiving van de agendasetting theorie naar de second-level agendasetting theorie is dat veel onderzoekers vergelijking hebben gemaakt tussen second-level agendasetting en framingtheorie. Aangezien de methode van framinganalyse later gebruikt zal worden als methode om de casus te onderzoeken die in deze scriptie centraal staat, is het interessant om kort de verschillen en overeenkomsten tussen de second-level agendasetting theorie en de theorie van framing te behandelen.

Er bestaat discussie onder onderzoekers of framingtheorie onderdeel is van second-level agendasettingtheorie of dat het twee verschillende doctrines zijn met andere cognitieve processen en andere resultaten. David E. Weaver (2007) benoemt in zijn artikel 'Thoughts on Agenda setting, framing, and priming' zowel de verschillen als overeenkomsten tussen second-level agendasetting en framing. Volgens Weaver gaan beide processen over welke manier kwesties en andere objecten zoals

personen, groepen en organisaties neergezet worden door verschillende media in plaats van welke kwesties en objecten worden besproken. Beiden behandelen de prominente of overheersende discours over een bepaalde situatie of kwestie en beiden gaan meer over de manier van denken en minder over de onderwerpen waarover gesproken wordt. Maar Weaver benoemt ook de verschillen. Hij onderkent dat framing een breder cognitief proces beslaat, waarbij meer aandacht is voor de achterliggende denkprocessen van het publiek. Hoewel framingtheorie vaker gebruikt wordt en een breder onderzoeksveld beslaat, ziet Weaver als nadeel dat de framingtheorie zowel conceptueel als operationeel nog niet duidelijk is gedefinieerd (Weaver, 2007, p 146).

Scheufele (2000) legt in zijn artikel 'Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication' juist de nadruk op de verschillen tussen de agendasettingtheorie en framingtheorie. Volgens Scheufele gaat agendasetting voornamelijk om de toegankelijkheid van bepaalde informatie die de media kunnen controleren. Media hebben de mogelijkheid om bepaalde onderwerpen of visies naar voren te brengen waardoor ze onder de aandacht komen van het publiek. Hiermee kan de media invloed uitoefenen op de maatstaf waarlangs het publiek bepaalde actoren beoordelen. Framing daarentegen is volgens Scheufele gebaseerd op de manier waarop een bepaalde situatie wordt omschreven en is afhankelijk van subtiele veranderingen in bewoording en omschrijving. Deze subtiele verschillen kunnen vervolgens effect hebben op de manier waarop het publiek een bepaalde situatie of schandaal beoordeelt. Niet door prominentie van een bepaald onderwerp, maar de invloed van interpretatie. Door de subtiliteit heeft framing vaak een onbewust effect op het publiek en is het moeilijk voorspelbaar voor journalisten wat het effect is dat een bepaald frame op het publiek zal hebben (Scheufele, 2000, p. 309).

Om te oordelen over de media als agenda setters is het ook belangrijk om terug te gaan naar de oorsprong van deze rol van de media. Wie bepaalt wat de agenda van verschillende media is? Hier helpt het begrip intermedia agenda setting bij. Dit houdt in dat de agenda van media vaak bepaald worden door elkaar. Vaak worden de media beïnvloed door de agenda van elite media, zoals nationale kranten en nieuwszenders. Doordat de media elkaar op deze manier beïnvloeden zijn de nieuwsvoorzieningen vaak zeer homogeen (Kim, Gonzenbach, Vargo & Kim, 2016, p. 4554). Volgens Lim (2011, p. 169) is hierbij sprake van een systeem waarbij redacteurs elkaar constant in de gaten te houden om te zien of ze dezelfde afwegingen en inschattingen maken. Dit om hun eigen reputatie veilig te stellen en geen belangrijk nieuws te missen of bepaalde gebeurtenissen verkeerd te interpreteren. Hierbij legt Lim ook vooral de nadruk op de afhankelijkheid van kleinere nieuwsvoorzieningen op grote persbureaus, kranten en nieuwszenders (Lim, 2011, p. 170).

Net als bij de agendasetting theorie is hier ook sprake van een *first-level* en *second-level*. Dat wil zeggen: Er is zowel sprake van de hoeveelheid overname van bepaalde onderwerpen door

verschillende media (first-level) als sprake van de manier waarop er bericht wordt over bepaalde onderwerpen (second-level). Lim (2011, p. 179) ziet meerdere voorbeelden van second-level intermedia agendasetting, waarbij bijvoorbeeld positieve berichtgeving over bepaalde politieke kandidaten door verschillende media van elkaar worden overgenomen. Lim legt uit dat het verschil tussen second-level agenda setting en second-level intermedia agenda setting is dat bij second-level agenda setting sprake is van overname van positieve of negatieve berichtgeving van de media op het publiek, terwijl second-level intermedia agenda setting gaat over de overname van positieve of negatieve berichtgeving door media onderling (Lim, 2011, p. 170-171).

Samenvattend, de definitie van een politiek schandaal is volgens de theorie van Thompson en Entman een morele normovertreding door een actor betrokken bij het politieke bestel. De media en het publiek spelen hierbij een essentiële rol in het weergeven en vormen van een normovertreding tot een schandaal. Thompson onderscheidt drie typen politieke schandalen: het seksschandaal, machtsschandaal en het financiële schandaal. Daarnaast zijn er first-order transgressies, de aanvankelijke normovertreding, en second-order transgressies, eventuele normovertredingen om de aanvankelijke normovertreding te verbergen. De media heeft een waakhondfunctie, waarbij journalisten de taak hebben om machthebbers te controleren en verantwoordelijk te houden. Tot slot hebben de media een agenda-settende rol, waarbij journalisten kunnen bepalen welke schandalen onder de aandacht van het publiek komen. Er is discussie of media ook de macht hebben om te bepalen wat het publiek van een bepaald schandaal vindt. Hierbij maak ik de stap naar framingtheorie, waarbij media met het gebruik van bepaalde frames het beeld van het publiek kunnen beïnvloeden.

3. Casus: affaire-Demmink

Om de rol van de media bij gecompliceerde politieke schandalen te onderzoeken is er gekozen voor een langselepende affaire dichtbij huis: de affaire-Demmink. Beschuldigingen rondom misbruik van jonge jongens achtervolgen de oud-topambtenaar van het Ministerie van Justitie Joris Demmink al meer dan vijftien jaar. De beschuldigingen zijn hardnekkig, maar nooit bewezen. Meerdere complottheorieën circuleren op het internet over de manier waarop Demmink met behulp van hooggeplaatste politici en ambtenaren al die jaren alles in de doofpot heeft gestopt. Maar er zijn ook medestanders van Demmink, die beweren dat de beschuldigingen simpelweg onderdeel zijn van een jarenlange lastercampagne afkomstig van zijn politieke tegenstanders (Meeus en Verlaan, 2007).

3.1 De affaire-Demmink: een chronologische samenvatting

De affaire-Demmink speelt sinds eind jaren 90. In deze periode viel zijn naam rond het Rolodex-onderzoek, een onderzoek naar een pedofielenetwerk waarbij veel hooggeplaatste personen bij betrokken zouden zijn. Er is nog steeds discussie over de vraag of Demmink daadwerkelijk is onderzocht in verband met dit onderzoek. Oud-hoofdofficier van Justitie Hans Vrakking zei vorig jaar dat Demmink wel degelijk is onderzocht. In dezelfde maand stelde oud-hoofdinspecteur Jaap Hoek, een van de twee teamleiders van het Rolodex-onderzoek, dat hij zich niet kan herinneren dat Demmink genoemd is in verband met het onderzoek. Ook minister Opstelten verklaarde dat de naam van Demmink 'op geen enkele wijze naar voren gekomen' is tijdens het onderzoek (Haenen, 2014).

In 2003 verscheen een groot artikel in de Gay Krant en de Panorama naar aanleiding van de arrestatie van PSV-topman Fons Spooren, die op de homo-ontmoetingsplek op het Anne Frankplantsoen in Eindhoven seksueel contact zou hebben gehad met minderjarige jongens (Krol en De Brouwer, 2003). Hierbij kwam de Gay Krant en Panorama ter ore dat er veel meer hooggeplaatste mannen betrokken zouden zijn bij deze praktijken, maar dat hier door de politie en het OM niets mee gedaan werd. Henk Krol en Fred de Brouwer besloten dit te onderzoeken, met als belangrijk resultaat dat een hoge topambtenaar van Justitie herkend werd door jongens op het plantsoen als een klant die met zijn dienstauto regelmatig langskwam, als mede bij een seksclub in Praag waar minderjarige jongens werkten. Naar aanleiding van dit artikel werd er achter de schermen gesprekken gevoerd tussen Demmink en beide bladen, met een rectificatie tot gevolg.

In 2007 beschuldigt de in Nederland tot levenslang veroordeelde Koerdische Turk Hüseyin Baybaşin Demmink ervan achter zijn veroordeling te zitten (Nicolasen, 2007). Turkije zou Demmink hebben gedwongen tot een veroordeling van Baybaşin in ruil voor geheimhouding van de betrokkenheid van Demmink bij seksfeesten met minderjarigen in Turkije. In 2011 wordt er aangifte gedaan door twee Turkse mannen die zeggen als minderjarigen misbruikt te zijn geweest door

Demmink in Turkije (Heijmans en Stoker, 2014). Het OM besluit in 2012 geen strafrechtelijk onderzoek in te stellen aangezien er twijfel bestaat over de betrouwbaarheid van de aangifte. In 2014 is er als gevolg van een uitspraak van het Gerechtshof in Arnhem alsnog een onderzoek ingesteld (Haenen, 2014).

Eens in de zoveel tijd komt de zaak Demmink weer in het nieuws. Begin 2015 naar aanleiding van de proceskosten van de zaak die Demmink aanspande tegen het Algemeen Dagblad (Voskuil, 2016). De krant schreef in 2012 een tweeluik waarin bronnen verklaarden dat Demmink contact had gehad met een pooier van minderjarige jongens in de jaren 80 (Voskuil, 2012). Demmink ontkende, eiste rectificatie van de krant en een schadevergoeding van 100.000 euro. De rechtbank verwierp deze eis in december 2014. Volgens de rechtbank was het AD 'zorgvuldig geweest in zijn publicaties', was de betrouwbaarheid van de bronnen getoetst, had Demmink de kans gekregen om te reageren en waren er geen onjuiste feiten gepubliceerd. De kosten voor dit proces, die betaald zijn door het Ministerie, waren hoger dan aanvankelijk gemeld ('Joris Demmink verliest rechtszaak tegen het AD', 2014).

Eind oktober 2015 werd er opnieuw bericht over Joris Demmink. 'Oud-justitietop moet getuigen over kindermisbruik', kopte het Algemeen Dagblad op 29 oktober 2015. Bart van Well zegt in de jaren 80 en 90 stelselmatig gedrogeerd en misbruikt te zijn en beschuldigd de staat ervan niet te hebben ingegrepen tegen kinderprostitutie. Daarom wil hij een civielrechtelijke procedure aanspannen tegen de Staat. Van Well beweert onder andere dat hij misbruikt is door Demmink. Behalve Demmink moeten ook Ivo Opstelten en Fred Teeven nu getuigen over het Rolodex-onderzoek en of de naam van Demmink daarin genoemd is.

Teeven werd in april 2016 verhoord in dit onderzoek. Hierbij ontkende hij dat Demmink een verdachte was in het Rolodex-onderzoek. Maar op de vraag of Demmink genoemd werd in het onderzoek, mede als op meerdere andere vragen, beriep hij zich op zijn zwijgplicht. Teeven werd twee maanden later opnieuw opgeroepen om te getuigen, maar ging hier tegen in beroep (Voskuil, 2016).

In juni 2016 werd Joris Demmink openbaar verhoord door de advocaat van Van Well, Martin de Witte. Die vroeg onder andere aan Demmink: 'Is het juist dat u bent gezien met jonge jongens?' 'Heeft Van Well seksuele handelingen bij u verricht?' 'Kan het zijn dat iemand anders seksuele handelingen heeft verricht?' 'Heeft u seks gehad in de dienstauto?' 'Bent u gezien bij een jongensbordeel?'. Demmink beantwoordde al deze vragen ontkennend. Ook ontkende Demmink na 1989 nog in Turkije te zijn geweest (Voskuil, 2016).

Op dezelfde dag werden ook oud-agenten Chris de Graauw en Emile Broersma verhoord, die actief waren ten tijden van het Rolodex-onderzoek. Broersma verklaarde dat Demmink en drie hoofdofficieren van Justitie in de jaren 90 golden als verdachten bij dit onderzoek. Maar het

onderzoek werd van hogerhand gestopt voordat de agenten deze informatie verder konden onderzoeken. Ze verklaarden dat Fred Teeven, officier van Justitie ten tijden van het Rolodex-onderzoek, aanwezig was bij het moment dat dat medegedeeld werd. De agenten verklaarden dat zij het zeer opvallend en ongebruikelijk vonden dat het onderzoek werd stopgezet. Ook stelde Broersma dat zeker een van de hooggeplaatste verdachten op de hoogte was van het onderzoek ondanks dat er geheimhouding gold (Voskuil, 2016).

In mei 2016 werd bekend dat het OM was gestopt met het onderzoek dat ze in 2014 moesten instellen na beschuldigingen van verkrachting vanuit Turkije. Het OM verklaarde dat ze meerdere rechtshulpverzoeken aan Turkije hebben gedaan, maar dat Turkije weigerde mee te werken en daardoor essentiële getuigen niet gehoord konden worden. In juni werd bekend dat daardoor werd besloten af te zien van vervolging van Joris Demmink. Dit is echter nog niet het einde. Het OM moet nu terug naar het hof om de beslissing om te seponeren voor te leggen (Haenen, 2016). Het gerechtshof moet vervolgens bepalen of zij de beslissing van het OM om af te zien van vervolging terecht vinden. Deze beslissing zal achter gesloten deuren plaatsvinden en waarschijnlijk pas begin 2017 genomen worden. Besluit het gerechtshof in Den Bosch dat seponeren onterecht was, dan zal het OM Demmink alsnog moeten vervolgen (Haenen, 2016).

3.2 Theoretisch kader met betrekking tot de casus

In hoofdstuk 2 is uiteengezet wat verschillende politieke schandalen zijn en vooral wat de rol van de media hierin is. Maar in de bestaande theorie ontbreekt een duidelijke behandeling van complexe politieke schandalen en de keuzes die journalisten hierbij moeten maken. Er wordt voornamelijk gekeken naar één bepaald type schandaal, zoals een seksschandaal, en de gevolgen die daarbij horen. Er is minder aandacht voor de manier waarop media kunnen omgaan met schandalen waarbij meerdere types en verschillende transgressies door elkaar lopen. Dit wordt onderzocht aan de hand van bovenstaande casus, de affaire-Demmink.

Bij de affaire-Demmink is er sprake van verdachtmakingen rond verschillende typen schandalen en de media hebben de keuze op welke manier ze het verhaal vorm geven of wat ze willen onderzoeken. Het is namelijk zeer belangrijk op welke manier een schandaal naar buiten wordt gebracht. Het verhaal van een seksschandaal heeft hele andere gevolgen dan het verhaal van een machtschandaal. Als de journalist kiest voor één van de twee schandalen, zijn er andere vragen te beantwoorden en ander onderzoek te doen. De journalist maakt dus een duidelijke keuze in zijn onderzoek: Ga ik op zoek naar de pooier of naar de medewerker van justitie die meer weet? Het verhaal wordt bepaald door het kiezen van een frame en de gevolgen van het naar voren schuiven van een frame zijn groot. Niet alleen voor de journalist, maar vooral voor het publiek. Hierbij is de theorie van de media als agendasetters belangrijk. Ik zal eerst twee sleutelteksten analyseren, het

artikel van Gay Krant en Panorama uit 2003 (zie **bijlage 1**) en het tweeluik van het Algemeen Dagblad uit 2012 (**bijlage 2 en 3**). Ik heb voor deze teksten gekozen omdat ze bepalende teksten zijn voor de affaire-Demmink. Ze zijn bepalend geweest voor het discours door de onthullingen die in de teksten naar voren komen en ze zijn tot stand gekomen door eigen onderzoek. Daarna zal ik overige krantenartikelen uit de vier grootste landelijke kranten die daarna verschenen zijn analyseren. Daardoor kan er onderzocht worden of er sprake is van het in hoofdstuk 2 behandelde fenomeen intermedia agendasetting. Intermedia agendasetting houdt in dat bepaalde media andere media beïnvloeden in de keuzes voor bepaalde onderwerpen en bepaalde frames.

Veel van de bestaande theorie over politieke schandalen draait om politieke figuren die verkozen zijn. Dit brengt een andere dimensie met zich mee dan in het geval van aangewezen ambtenaren die niet democratisch verkozen zijn. Maar de definities van politieke schandalen zijn zeker ook op toepassing bij ambtenaren, zolang ze maar onderdeel zijn van het politieke proces. Thompson definieert een schandaal als een normovertreding in het politieke proces en Entman wijst op individueel wangedrag dat wordt neergezet als een probleem voor de bestuursvorm. Hun theorie is dus zeker van toepassing op de affaire-Demmink.

4. Methode: framinganalyse

De affaire-Demmink kan op verschillende manieren onder de aandacht van het publiek gebracht worden. 'Het concept framing gaat uit van de idee dat gebeurtenissen, personen of kwesties betekenis krijgen door het frame of de invalshoek van waaruit ze in een tekst worden belicht', aldus Baldwin van Gorp (2007, p. 13). Aangezien er geen objectieve realiteit bestaat, maakt de journalist altijd keuzes en wordt er altijd maar een gedeelte van de werkelijkheid weergegeven. Hierbij maakt de journalist bewust of onbewust gebruik van frames (Van Gorp, 2006, p. 248). Volgens Gitlin (1980, geciteerd in Van Gorp, 2006, p. 248) zorgen journalistieke routines ervoor dat bepaalde frames vaker voorkomen dan anderen, aangezien verschillende media frames van elkaar overnemen, waardoor deze frames weer vaker voorkomen en zichzelf op deze manier versterken. Dit komt overeen met de theorie van intermedia agendasetting zoals onder andere uiteengezet door Lim (2011), waarbij media elkaar beïnvloeden over welke onderwerpen geschreven wordt en op welke manier deze behandeld worden. Dit is van belang in deze scriptie, aangezien ik wil onderzoeken welke frames in eerste instantie benadrukt worden en welke vervolgens worden overgenomen door andere media. Een frame wordt weergegeven door middel van bepaalde *framing devices*, namelijk de gebruikte 'woordkeuze, beeldkeuze, metaforen, argumenten en stereotiepe beschrijvingen' (Van Gorp, 2006, p. 249). Vervolgens horen bij frames bepaalde *reasoning devices*, die dan wel letterlijk in de tekst genoemd worden dan wel impliciet aanwezig zijn. Hierbij moet men denken aan: 'het definiëren van het probleem, het aangeven van de oorzaken, het vellen van een moreel oordeel en het suggereren van remedies' (Van Gorp, 2006, p. 249).

4.1 Methode Van Gorp

Om de gebruikte frames in de nieuwsvoorziening over de affaire rond Joris Demmink te onderscheiden wordt in deze scriptie de methode van de framinganalyse gehanteerd, zoals geformuleerd door onder andere Van Gorp (2006 en 2007). Deze framinganalyse valt uiteen in twee delen, een oriënterende fase waarbij de frames worden geïdentificeerd op basis van de belangrijke teksten over het onderwerp en vervolgens een kwantitatieve inhoudsanalyse van overige teksten.

Er zijn tal van verschillende methodes om een framinganalyse toe te passen, maar ik heb gekozen voor Van Gorp omdat deze methode mij in dit geval het best toepasbaar leek. Van Gorp (2007, p. 13) stelt zelf dat framinganalyses doorgaans vaak beperkt zijn tot een kwantitatieve inhoudsanalyse, waarbij onderzoekers deductief te werk gaan. Hierbij wordt onderzocht hoe vaak van te voren bepaalde frames in de teksten (zoals nieuwsberichten) voorkomen. Er wordt geen aandacht geschonken aan onderzoeken waar deze frames vandaan komen, of deze frames de meest relevante frames zijn en of er mogelijk nog andere, dominantere frames bestaan (Van Gorp, 2007,

p.13). Een voorbeeld van een studie waarbij sprake is van een deductieve strategie is Semetko & Valkenburg (2000). In deze studie wordt een framinganalyse van de berichtgeving over het Verdrag van Amsterdam uit 1997 toegepast. Dit wordt gedaan aan de hand van vijf vooraf bepaalde frames en er wordt bewust niet gekeken naar mogelijke nieuwe of andere relevante of dominante frames. Dit is een duidelijk voorbeeld van een deductieve strategie.

Van Gorp stelt daarom voor om allereerst een 'inductieve strategie' te hanteren, waarbij met open blik via een inhoudsanalyse wordt bepaald welke frames relevant zijn. Na deze fase van inductieve reconstructie gaat men wel over op een kwantitatieve inhoudsanalyse, waarbij de onderzoekers op een deductieve wijze overige teksten onderzoeken om te bepalen waar de inmiddels vormgegeven frames voorkomen (Van Gorp, 2007, p. 15). Omdat er bij de casus Demmink sprake is van twee duidelijke sleutelteksten waarbij nieuwe informatie aan de kaak gesteld wordt, zijn dit duidelijke momenten waarop frames vormgegeven worden. Daarom lijkt de methode-Van Gorp mij het meest geschikt, omdat de inductieve reconstructie toepasbaar is op de sleutelteksten en de overige nieuwsberichten aan de hand daarvan op een duidelijke manier onderworpen kunnen worden aan kwantitatieve inhoudsanalyse.

Volgens Van Gorp (2006, p. 253) is de kans dat een frame succesvol blijft hangen het grootst als het frame verbonden is met 'vertrouwde, culturele motieven', zoals waarden, bij het publiek. Deze herkenbaarheid bij het publiek van frames die aansluiten op een bestaand waardensysteem of denkkaders noemt men ook wel 'culturele resonantie'. Gamson & Modigliani (1989) onderscheiden drie factoren die de ontwikkeling en de effectiviteit van een frame bepalen. Allereerst noemen zij culturele resonantie, waarbij zij stellen dat sommige frames een natuurlijke voorsprong hebben doordat zij aansluiten bij bestaande aanwezige denkpatronen. Daarnaast noemen zij het sponsoren van bepaalde frames door externe actoren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan activisten die baat hebben bij het overheersen van een bepaald frame. Tot slot noemen zij de journalisten als bepalend welk frame effectief is. Gamson & Modigliani stellen dat de journalist zeker geen passieve actor is in dit geheel, maar dat bestaande normen en routines van journalisten mede bepalen welk frame effectief blijkt te zijn (Gamson & Modigliani, 1989, p. 5-8).

4.2 Inductief reconstrueren

Volgens Van Gorp (2007) bestaan framinganalyses in het algemeen enkel uit kwantitatieve inhoudsanalyses en wordt er vrijwel geen aandacht besteed aan waar deze frames vandaan komen en of deze frames de enige en/of de meest relevante zijn die gebruikt kunnen worden. Daarom raadt Van Gorp aan om voorafgaand aan de kwantitatieve inhoudsanalyse een oriënterende fase aan te gaan, in de vorm van een inductieve strategie. Hierbij kijkt men met 'een open geest' naar het

bronnenmateriaal om op deze manier de bestaande frames te onderscheiden (Van Gorp, 2007, p. 13).

Tijdens het inductief reconstrueren van frames is het van belang om niet enkel te bepalen wat de betreffende frames zijn, maar ook hoe men deze herkent. Van Gorp zet stapsgewijs uiteen hoe men een inductieve strategie moet aanpakken. Allereerst moeten er teksten verzameld worden, die bepaalde frames naar voren kunnen schuiven. Het wordt aangeraden om teksten van verschillende typen bronnen te nemen, omdat verschillende bronnen vaak baat hebben bij verschillende frames (Van Gorp, 2007, p. 16). Dat gaat in dit geval niet op. Er zijn vrij weinig teksten verschenen over de affaire-Demmink die niet afkomstig zijn vanuit de media: er is bijvoorbeeld weinig vrijgegeven vanuit het Ministerie van Justitie, politieke partijen en/of rechtspraak. Dit zou ook minder van belang zijn, aangezien dit onderzoek niet gericht is op het gehele spectrum van bestaande frames, maar specifiek op frames die in de media verschijnen. Deze frames komen vervolgens natuurlijk wel terug in andere documenten, maar het draait om welke frames in de media verschijnen en daar hun invloed uitoefenen. Daarom is de keuze voor sleutelteksten snel gemaakt, aangezien er eigenlijk maar twee uitgebreide stukken zijn verschenen die gebaseerd zijn op eigen onderzoek en ook een reactie hebben losgemaakt zowel bij Demmink zelf (door middel van overleg achter de schermen of een publieke zaak tegen smaad) als mede bij overige media. Het gaat hierbij om de volgende teksten: Het stuk uit de Panorama en de Gay Krant van 11 oktober 2003 door Fred de Brouwer en Henk Krol en het tweedelige onderzoek uit het Algemeen Dagblad van 6 en 8 oktober 2012 door Koen Voskuil. Deze stukken zijn uitgebreid en gebaseerd op eigen onderzoek en daarom ideaal om te bepalen welke frames worden gevormd, welke framing devices daarbij horen en welke frames het sterkst benadrukt worden.

De volgende stap is het open coderen van de teksten. Hierbij worden de teksten opgedeeld in stukken zodat er duidelijk gezocht kan worden naar bepaalde framing devices. Hierbij kunnen codes worden gevormd voor bij elkaar horende elementen, zoals: 'Woordkeuze, metaforen, stereotypen, slagzinnen, exemplarische gebeurtenissen, visuele beelden enzovoort' (Van Gorp, 2007, p. 16).

Vervolgens gaat men over op het axiaal coderen, waarbij een as wordt gevormd van centrale ideeën en opvattingen. Hierbij worden de frames en bijbehorende *devices* definitief van elkaar onderscheiden (Van Gorp, 2007, p. 16).

Tot slot gaat men over op selectief coderen, waarbij men de codes selecteert die het centrale idee het beste weergeven. Hierbij worden de *framing devices* definitief vormgegeven. Dan kan er ook gekeken worden naar hoe de frames zich onderling verhouden, sluiten ze elkaar uit of kunnen ze elkaar ook aanvullen? (Van Gorp, 2007, p. 17)

4.3 Kwantitatieve inhoudsanalyse

Vervolgens wil ik een selectie van artikelen die na de verschijning van deze hoofdartikelen zijn uitgekomen analyseren om te bepalen welk frame de betreffende media centraal stellen. Het gaat hierbij om een kwantitatieve inhoudsanalyse, waarbij gebruik wordt gemaakt van de frames die tijdens het inductief reconstrueren van elkaar zijn onderscheiden en te herkennen zijn aan de bijbehorende codes. Door middel van deze codes is het mogelijk om deze frames snel te herkennen in de geschreven artikelen over dit onderwerp. Aan het eind van deze analyse kan ik conclusies trekken over het effect van de frames die gevormd zijn in de sleutelteksten. Welk frame wordt vaker gebruikt? Wordt er duidelijk voor een bepaald frame gekozen of komen ze in combinatie voor? Hebben bepaalde media een duidelijke voorkeur voor een bepaald frame?

Het gaat hierbij niet om een klassieke kwantitatieve inhoudsanalyse waarbij er een bepaald aantal frames moeten worden onderscheiden om een definitieve conclusie te trekken. Zoals Van Gorp stelt: 'Het sterk latente en abstracte karakter van frames maakt dat het bijgevolg bijna uitgesloten is om ze louter via harde, kwantitatieve onderzoekstechnieken te meten.' (Van Gorp, 2006, p. 251). Ook is hiervoor het corpus te klein. Bij deze analyse zal het dan ook gaan om een deels interpretatieve aanpak. De frames worden aan de hand van de framing devices geïdentificeerd. Deze resultaten zullen vervolgens met de theorie in het achterhoofd worden geïnterpreteerd.

Krantenartikelen staan in deze scriptie centraal. In tijdschriften en op radio en televisie is ook aandacht (hoewel beperkt) geweest voor dit onderwerp, maar om het onderzoek overzichtelijker te maken is er gekozen voor krantenartikelen uit vier grote nationale kranten: Het Algemeen Dagblad, de Volkskrant, de Telegraaf en het NRC Handelsblad. Er zijn maar een beperkt aantal artikelen verschenen over de affaire-Demmink, voornamelijk na de verschijning van beide sleutelteksten en aan de hand van het proces dat naar aanleiding van het artikel uit het Algemeen Dagblad werd gestart. Ik zal dus weinig beperkingen hoeven aan te brengen in de selectie van de verschenen artikelen. Om toch een bepaalde beperking aan te brengen en niet artikelen te behandelen die te kort zijn om een duidelijke conclusie uit te trekken wat betreft een bepaald frame, zal ik mij beperken tot artikelen die bestaan uit 300 woorden of meer.

5. Analyse sleutelteksten

Hieronder zal de analyse van de twee eerder genoemde sleutelteksten plaatsvinden volgens de methode van Van Gorp (2007). Hierbij zal eerst per tekst het open coderen en daarna het axiaal coderen plaatsvinden. Bij het open coderen zal de tekst worden onderverdeeld in stukken, waarbij de delen systematisch worden doorgenomen en gezocht wordt naar tekstuele frames en bijbehorende codes, zoals 'woordkeuze, metaforen, stereotypen, slagzinnen, exemplarische gebeurtenissen en visuele beelden'. Bij het axiaal coderen wordt er gezocht naar patronen en worden deze bovengenoemde framing devices als het ware onderverdeeld bij een bijbehorend overkoepelend idee of frame. Na dat bij beide teksten is gedaan zal er op basis van de resultaten selectief coderen plaatsvinden, waarbij de ontdekte frames worden uitgewerkt en vormgegeven. Dit zal gebeuren in een overzichtelijke matrix zoals in de analyse van Van Gorp (2005) over Belgische asielzoekers. Hierbij wordt ook onderzocht of er een eventueel counter frame kan bestaan, een frame om het bestaande frame bijvoorbeeld te ontcrachten.

5.1 Analyse sleuteltekst Gay Krant & Panorama

Krol H. en F. de Brouwer (11 oktober 2003). Het ware verhaal achter de affaire Fons Spooren. Het dubieuze dubbelleven van een topambtenaar op justitie. *Panorama*, p. 1-24. **(bijlage 1)**

Open coderen

Het artikel dat op 11 oktober 2003 in zowel de Gay Krant als in Panorama verscheen is 24 pagina's lang en daarom zeker de moeite waard om in stukken te verdelen en per onderdeel mogelijke framing devices te onderzoeken. Zoals in hoofdstuk 3 is behandeld verscheen dit artikel naar aanleiding van de arrestatie van PSV-topman Fons Spooren, wegens seksueel misbruik van minderjarige jongens op de homo-ontmoetingsplek op het Anne Frankplantsoen in Eindhoven. Krol en De Brouwer doken in de zaak en kwamen erachter dat veel meer hooggeplaatste mannen bij deze criminele activiteiten betrokken waren maar niet vervolgd werden door het OM, met als belangrijkste verdachte een topambtenaar van Justitie die niet bij naam genoemd wordt maar waar later de naam van Demmink aan verbonden is.

Allereerst zal ik de voorpagina behandelen. Daarna de inleiding op pagina 1. Daarna zal ik pagina 2 t/m 13, die voornamelijk over de achtergrond van de zaak Spooren en het netwerk gaan, bespreken. Vanaf pagina 14 wordt de topambtenaar aangekondigd, dus dat gedeelte zal ik uitgebreider bespreken. Dit loopt door tot en met pagina 23. Op pagina 24 staat een verantwoording van de hoofdredacteuren van Panorama en de Gay Krant, die ik apart zal behandelen.

Voorpagina

Er gebeurt zeer veel op de voorpagina, ik zal het hieronder stapsgewijs weergeven.

- De kop is: 'Het dubieuze dubbelleven van een topambtenaar op justitie'. Deze onthulling wordt dus centraal gesteld in het artikel. Ook wordt er gelijk nadruk gelegd op zijn hoge positie.
- Daaronder staan een aantal foto's. Onder andere een parkbankje, een foto van Fons Spooren, maar ook een stukje van een scène uit een pornofilm. Het is gelijk te zien dat het om seks gaat.
- Daaronder staan drie belangrijke punten uit het artikel, namelijk 'met dienstauto jonge jongens ronselen', 'vaste klant van Praags homo-bordeel' en 'al langere tijd in hoogst chantabele positie'. Hier wordt zowel nadruk gelegd op het seks-aspect en het criminele aspect, namelijk jonge jongens. Maar er wordt duidelijk ook nadruk gelegd op de positie waar in de betreffende persoon zich bevindt, namelijk 'met dienstauto', hij is dus belangrijk, en 'hoogst chantabele positie', hij doet dus iets verkeerd wat zijn werk zou kunnen beïnvloeden.
- Daaronder staat: 'Minister Donner, hoe lang staat u dit nog toe?' Piet Hein Donner was destijds Minister van Justitie en de topambtenaar van Justitie valt dus onder hem. Het artikel impliceert dat Donner er vanaf weet en het 'toestaat' door er niets aan te doen. Het legt dus nadruk op de omvang en de ernst van de besproken zaak.

Inleiding

- De inleiding heeft als titel 'Het sex-schandaal & de doofpot'. Hierbij komen dus heel duidelijk twee verschillende schandaaltypes naar voren, namelijk het seksschandaal en het machtschandaal. Maar ook de eerste-orde transgressie (het seksschandaal) en de tweede-orde transgressie (het verhullen van de eerste-orde transgressie, de doofpot)
- In de tekst van de inleiding staat onder andere naar aanleiding van de arrestatie van Fons Spooren: 'Waarom is hij wél opgepakt en andere 'hoge omes' niet?' De tekst sluit af met de zin: 'Een onthutsend dossier over mensenhandel, manipulatie en machtsmisbruik'. Een retorische truc, namelijk de drieslag. Het is interessant dat hier opnieuw zowel het eerste schandaal, mensenhandel, als de tweede-orde transgressie, machtsmisbruik, benadrukt wordt.

Pagina 2 t/m 13

- Pagina 2 begint met de arrestatie van Fons Spooren. Al na een aantal alinea's wordt de topambtenaar van justitie weer genoemd, gebaseerd op geruchten. 'Wordt Spooren

misschien gebruikt om de aandacht af te leiden van ernstiger zaken, of probeert justitie de echte grote jongens – gewezen wordt naar een militair, een kerkelijk leider een medicus en een hoge ambtenaar - uit de wind te houden?’

- Daarna volgt een stuk over de leeftijd van de betreffende jongens en de pas veranderde wetgeving, waarbij seks is toegestaan vanaf 16 jaar maar betaalde seks vanaf 18 jaar, waar veel klanten zich niet bewust van waren.
- De zaak en het politieonderzoek naar het Anne Frankplantsoen worden besproken. Regelmatig worden anonieme bezoekers van de homo-ontmoetingsplaats geciteerd, vooral als het gaat om mogelijke betrokkenheid van hooggeplaatsten, zoals op pagina 4: ‘telkens weer duikt de naam van een Haagse topambtenaar op. Hij rijdt in een dienstauto met chauffeur. Eén man weet zelfs zijn voornaam...’
- Het gaat daarna een tijd lang over Weert, betrokkenen die daar vandaan komen en arrestaties die worden gemaakt van verdachten van kinderporno, mensenhandel en seks met minderjarigen. Ook gaat het uitgebreid over de mogelijke betrokkenheid bij de deken van Weert, die zich altijd zeer tegen homoseksualiteit heeft uitgesproken maar regelmatig genoemd wordt als het gaat om de duistere zaken die mogelijk in de regio plaatsvinden. De deken trekt zich terug uit zijn positie omdat hij ziek zou zijn, maar wordt gefotografeerd in Lloret in gezelschap van drie jonge jongens. Deze foto staat op pagina 12, jongens zijn onherkenbaar gemaakt.

Pagina 14 t/m 23

- Op pagina 14 en 15 wordt met een spread het tweede deel van het artikel aangekondigd. We zien een foto van een auto met een chauffeur en man die in de auto stapt, beiden onherkenbaar gemaakt. Daarboven staat de kop: ‘Het dubieuze dubbelleven van topambtenaar Pieter-Jan (een gefingeerde naam, eerder aangekondigd). Met de dienstauto op jacht naar jonge jongens’. Daaronder staat de korte inleiding met een citaat van een opnieuw anonieme bron: ‘Ik moet eerlijk zeggen dat toen de kwestie van het Eindhovense Anne Frankplantsoen in verband werd gebracht met Marokkaanse en Tsjechische jongens en hooggeplaatste functionarissen bij Justitie, ik meteen aan hem dacht.’ Aldus een voormalig bewindsman. ‘Hem’ is een hoge ambtenaar op het ministerie van Justitie.’
- Pagina 16 begint gelijk met een verklaring van een bron die bij naam genoemd wordt. Henk Laarman meldde zich bij de Gay Krant na de arrestatie van Spooren met informatie. Laarman was rechercheur geweest bij politie en daarna werkzaam geweest bij het ministerie van VROM om interne fraude op te sporen. Het artikel stelt dat Laarman ontslagen is na een doofpotaffaire bij VROM. Laarman stelt overeenkomsten te zien tussen de Eindhovense

kindermisbruikzaak en een zaak die hij in Den Haag ooit onder ogen kreeg. Laarman heeft contact gehad met rechercheurs van politie die te maken hebben gehad met doofpotaffaires. Laarman vertelt over een chauffeur bij het ministerie van Justitie die op 50-jarige leeftijd overleden is aan een hartaanval, 'mogelijk door spanningen op het werk.' De chauffeur moest een topambtenaar van Justitie rondrijden en die belde hem regelmatig om 2 uur 's nachts uit bed om 'schandknappen op te pikken met zijn dienstauto.' Laarman schrijft: 'Hij pleegde seksuele handelingen met de jongens op de achterbank van zijn dienstauto terwijl die chauffeur daarvan mocht meegenieten.' De chauffeur kon het niet meer aan en maakte er melding van bij zijn chef. Die maakte er op zijn beurt een melding van bij de directeur-generaal. 'Die wilde geen ruchtbaarheid en daarmee ontstond een doofpotzaak die de chef op een overplaatsing kwam te staan. Die chauffeur overleed korte tijd later.'

- Gay Krant en Panorama gaan dit verhaal onderzoeken. Ze komen erachter over welke topambtenaar dit dan zou gaan en gaan met zijn foto langs bij het Anne Frankplantsoen, waar hij herkend wordt als klant.
- Er wordt gesteld dat de homoseksualiteit van Pieter-Jan een publiek geheim is op het ministerie. En hoewel homoseksualiteit zeker is toegestaan op het ministerie is het verborgen houden van de gaardheid wel problematisch. Ambtenaren moeten zich houden aan een gedragscode en niets verborgen houden waardoor ze eventueel chantabel kunnen zijn.
- Ook wordt gesteld dat het bekend is dat Pieter-Jan voorkeur heeft voor jonge/Tsjechische mannen. 'Alleen intimi weten dat hij een veel jongere vriend heeft in Praag, Pavel Cuk.' Daarna wordt er meer onthuld over deze Pavel Cuk. Op pagina 17: 'In de wereld van liefhebbers van homoporno met jonge jongens is Pavel een vooraanstaand model', hij blijkt een pornoacteur te zijn geweest, maar later Rechten zijn gaan studeren en werkzaam te zijn geweest als jurist.
- Een anoniem oud-bewindspersoon stelt op pagina 19 en 20: 'Ik wist dat hij op jongemannen viel. Maar dat is een privékwestie. Ik ging ervan uit dat hij alleen seksueel omging met jongens boven de leeftijdsgrens. Dat mag je toch van een intelligent man in zijn positie verwachten. Ik had geen reden te vermoeden dat dit anders kon zijn. Dus heb ik daarover nooit met zijn baas, de secretaris-generaal, gesproken. (...) Tegelijkertijd moet ik eerlijk zeggen dat toen de kwestie van het Eindhovense Anne Frankplantsoen in verband werd gebracht met Marokkaanse en Tsjechische jongens en hooggeplaatste functionarissen bij justitie, ik meteen aan 'Pieter-Jan' moest denken.'
- Pagina 20 begin met een uiteenzetting over de markt voor kinderporno en misbruik in Praag en de criminaliteit die daar heerst. Daarna stapt het over op 'Pieter-Jan', die zich met zijn

Tsjechische vriend en een hooggeplaatste medewerker van de ambassade regelmatig zou begeven in die wereld. Opnieuw worden anonieme bronnen aangehaald. 'Volgens intieme vrienden uit die tijd trekt het duo er met een dienstauto geregeld op uit om jongensbordelen te bezoeken. In welke leeftijdscategorie de ambtenaar zijn vertier zoekt, laat zich raden: vertrouwelingen van Pieter-Jan weten dat hij een absolute liefhebber is van 'jong vlees'.'

- Daaronder staan foto's van de pornoacteur en vriend van 'Pieter-Jan', terwijl hij seksuele handelingen verricht. De personen en handelingen zijn onherkenbaar gemaakt maar de foto's zijn nog steeds expliciet. De titel van de film gaat over een klaslokaal en de indruk wordt gewekt dat het hier gaat om een leraar met een leerling.
- De schrijvers gaan zelf op onderzoek uit in Praag en bezoeken een homoclub waar waarschijnlijk minderjarige jongens aan het werk zijn. Ze omschrijven hoe de prostituees hun klanten oppikken en hoe jong ze lijken. Ze laten een foto aan een chauffeur van de club zien, die de ambtenaar zegt te herkennen. De eigenaar van de club sluit zich daarbij aan.
- Daarna controleren de schrijvers de beschuldigingen bij een jurist in Nederland die bekend is met de gedragscode voor ambtenaren. Die stelt dat zowel het gebruik van dienstauto's voor privédoeleinden als het bezoeken van clubs waarvan bekend is dat er minderjarige prostituees werkzaam zijn laakbaar is.

Verantwoording

- Op de laatste pagina verschijnt een verantwoording van de hoofdredacteuren van de Gay Krant en Panorama, Henk Krol en Frank Hitzert. Hierin leggen ze uit op welke manier de samenwerking tussen beide bladen tot stand is gekomen en welke bronnen ze hiervoor hebben geraadpleegd. De laatste twee alinea's zijn bijzonder interessant voor de framinganalyse en zal hieronder in het geheel worden gekopieerd:

'Op grond van onze bronnen en hun verhalen in dit dossier kunnen wij het volgende concluderen: de bewuste topambtenaar 'Pieter-Jan' – van wie de echte naam bij ons bekend is – leidt op zijn minst een leven dat moreel buitengewoon gevoelig ligt, hij doet daar bovendien zeer geheimzinnig over. Gezien zijn hoge positie maakt hem dat niet alleen chantabel, het is ook in tegenspraak met zijn ambtseed en de Gedragscode Integriteit voor Bestuurders en Ambtenaren. Juist die integriteit van het openbaar bestuur is door minister Johan Remkes van Binnenlandse Zaken in april van dit jaar tot speerpunt van het beleid gemaakt.

Daarnaast constateren wij dat deze topambtenaar van justitie zich inlaat met praktijken die op zijn zachtst gezegd niet onderdoen voor die waarvoor een man als Fons Spooren dit jaar is gearresteerd.

In Nederland hebben we daar een woord voor: klassenjustitie.'

Axiaal coderen

Zoals in de inleiding duidelijk wordt gaat het hier om twee typen schandalen, 'het seksschandaal & de doofpot'. Het gaat hierbij dus om een seksschandaal (eerste-orde transgressie) waarbij de topambtenaar al dan niet minderjarige prostituees zou bezoeken, wat op z'n minst tegen de gedragscode is en als het echt gaat om minderjarigen tegen de wet zou zijn. Maar het gaat ook op een machtschandaal (tweede-orde transgressie) waarbij hooggeplaatste functionarissen, zelfs ministers en het justitiële systeem, hiervan afweten en het of oogluikend toestaan of zelfs actief proberen te verbergen. Ik onderscheid hier dus twee overkoepelende ideeën of frames, dat van het seksschandaal en de doofpot. Bij beiden frames horen bijbehorende codes of framing devices zoals de eerder genoemde 'woordkeuze, metaforen, stereotypen, slagzinnen, exemplarische gebeurtenissen en visuele beelden'.

Seksschandaal

Bij het seksschandaal zijn dit visuele beelden, zoals de scènes uit de pornofilm van de vriend van Pieter-Jan, maar ook minder expliciete beelden zoals foto's van het parkbankje en het plantsoen, die in de context geplaatst gezien worden als een ontmoetingsplaats. Op de voorpagina wordt al een Praags homo-bordeel en 'jonge jongens ronselen' genoemd. Het is dus gelijk duidelijk dat het hier om seks gaat. In de inleiding valt het woord mensenhandel. Hierbij wordt duidelijk dat het niet alleen om seks gaat, maar dat dit ook criminele transgressies zijn. Daarna gaat het geruime tijd over het bredere seksschandaal, namelijk de arrestatie van Fons Spooren, de verdenkingen tegenover de deken van Weert en de geruchten over seksfeesten en misbruik in de omgeving. Ook gaat het over de wet betreffende minderjarige prostituees. Het seksschandaal met het criminele aspect wordt dus duidelijk benadrukt.

Daarna gaat het over 'Pieter-Jan'. Dit onderdeel opent onder andere met de woorden: 'met de dienstauto op jacht naar jonge jongens', weer een duidelijke verwijzing naar het seksschandaal. Er worden expliciete beschuldigingen gedaan aan het adres van Pieter-Jan, namelijk 'Hij pleegde seksuele handelingen met de jongens op de achterbank van zijn dienstauto terwijl die chauffeur daarvan mocht meegenieten'. Ook wordt het woord 'schandknappen' genoemd. Het gaat over de vriend van Pieter-Jan, Pavel Cuk: 'In de wereld van liefhebbers van homoporno met jonge jongens is Pavel een vooraanstaand model'. Een anoniem oud-bewindspersoon stelt: 'Ik wist dat hij op jongemannen viel. (...) Ik ging ervan uit dat hij alleen seksueel omging met jongens boven de leeftijdsgrens.'

Er volgt een uiteenzetting over de markt voor kinderporno en misbruik in Praag en Pieter-Jans mogelijke activiteiten daar. Er wordt beweerd dat Pieter-Jan een voorkeur heeft voor 'jong

vlees'. Ook laten de auteurs foto's van Pieter-Jan zien bij zowel het Anne Frankplantsoen in Eindhoven als het jongensbordeel in Praag. Op beide plekken wordt de topambtenaar herkend als vaste klant.

Doofpot

Ook het doofpot-frame wordt vanaf de voorpagina benadrukt. Gelijk wordt duidelijk dat het om een topambtenaar gaat die zich 'al langere tijd in hoogst chantabele positie' bevindt. Daaronder staat: 'Minister Donner, hoe lang staat u dit nog toe?' Piet Hein Donner was destijds Minister van Justitie en de topambtenaar van justitie valt dus onder hem. Het artikel impliceert dat Donner er vanaf weet en het 'toestaat' door er niets aan te doen. In de inleiding staat onder andere naar aanleiding van de arrestatie van Fons Spooren: 'Waarom is hij wél opgepakt en andere 'hoge omes' niet?' De tekst sluit af met de zin: 'Een onthutsend dossier over mensenhandel, manipulatie en machtsmisbruik'. Hierbij wordt allereerst geïmpliceerd dat er een soort complot gaande is waarbij 'hoge omes' uit de wind worden gehouden door iets of iemand. Daarna wordt letterlijk het woord machtsmisbruik al genoemd.

Pagina 2 begint opnieuw met de suggestie van een complot met justitie als hoofdrolspeler: 'Wordt Spooren misschien gebruikt om de aandacht af te leiden van ernstiger zaken, of probeert justitie de echte grote jongens – gewezen wordt naar een militair, een kerkelijk leider een medicus en een hoge ambtenaar - uit de wind te houden?'

Op pagina 16 komt een bij naam genoemde bron aan het woord die het doofpot-idee verder bevestigt. Henk Laarman was rechercheur geweest bij politie en daarna werkzaam geweest bij het ministerie van VROM om interne fraude op te sporen. Het artikel stelt dat Laarman ontslagen is na een doofpotaffaire bij VROM. Laarman stelt overeenkomsten te zien tussen de Eindhovense kindermisbruikzaak en een zaak die hij in Den Haag ooit onder ogen kreeg. Laarman heeft contact gehad met andere rechercheurs van politie die ook te maken hebben gehad met doofpotaffaires. Laarman vertelt over een chauffeur bij het ministerie van Justitie die op 50-jarige leeftijd overleden is aan een hartaanval, 'mogelijk door spanningen op het werk.' De chauffeur moest een topambtenaar van Justitie rondrijden en die belde hem regelmatig om 2 uur 's nachts uit bed om 'schandknepen op te pikken met zijn dienstauto.' Laarman schrijft: 'Hij pleegde seksuele handelingen met de jongens op de achterbank van zijn dienstauto terwijl die chauffeur daarvan mocht meegenieten.' De chauffeur kon het niet meer aan en maakte er melding van bij zijn chef. Die maakte er op zijn beurt een melding van bij de directeur-generaal. 'Die wilde geen ruchtbaarheid en daarmee ontstond een doofpotzaak die de chef op een overplaatsing kwam te staan. Die chauffeur overleed korte tijd later.'

Daarna wordt er verder uitgeweid over de gedragscode waar ambtenaren zich aan moeten houden. De topambtenaar mag natuurlijk homoseksueel zijn, maar moet hier wel openlijk voor

uitkomen. Verborgen houden zou kunnen leiden tot een chantabele positie. Als het waar is dat Pieter-Jan betrokken is bij prostitutie met minderjarigen is hij natuurlijk niet alleen chantabel maar ook een crimineel. De schrijvers controleren de beschuldigingen bij een jurist in Nederland die bekend is met de gedragscode voor ambtenaren. Die stelt dat zowel het gebruik van dienstauto's voor privédoeleinden als het bezoeken van clubs waarvan bekend is dat er minderjarige prostituees werkzaam zijn laakbaar is.

De laatste pagina is de verantwoording van beide hoofdredacteuren die bijna geheel de nadruk legt op het doofpot-frame. Ze bespreken de chantabele positie en overtredingen van de gedragscode en sluiten af met: 'Daarnaast constateren wij dat deze topambtenaar van justitie zich inlaat met praktijken die op zijn zachtst gezegd niet onderdoen voor die waarvoor een man als Fons Spooren dit jaar is gearresteerd. In Nederland hebben we daar een woord voor: klassenjustitie'.

5.2 Analyse sleutelteksten Algemeen Dagblad

Op 6 en 8 oktober 2012 verschijnt in het Algemeen Dagblad een tweedelig onderzoek naar Joris Demmink. Waar in het onderzoek van de Gay Krant en Panorama van 2003 de topambtenaar nog niet bij naam genoemd werd is het nu gelijk duidelijk dat het Demmink betreft. Ik zal allereerst beide teksten apart analyseren volgens de open coderen-methode.

Voskuil, K. (6 oktober 2012). De topambtenaar, de Haagse pooier en zijn jongens. *Algemeen Dagblad*.(bijlage 2)

Open coderen

Foto's, kop, streamer

In het artikel staat een zeer grote foto van Joris Demmink uit de jaren 80 en aan de zijkant een kleine foto van een 'vermoorde criminele pooier', Dick Willard. De kop van het artikel is veelzeggend: 'De topambtenaar, de Haagse pooier en zijn jongens'. Het is gelijk duidelijk waar het om gaat. Daarboven staat een quote: 'Ik herkende hem meteen. Dat was die klant uit de Doedijnsstraat'. Enigszins mysterieus, maar door het gebruik van het woord klant in combinatie met de kop wordt het duidelijk dat het hier om prostitutie gaat.

Inleiding

In de inleiding wordt in de eerste zin duidelijk om wie het gaat: 'De machtigste ambtenaar van het ministerie van Veiligheid en Justitie, Secretaris-generaal Joris Demmink, wordt al jaren beschuldigd van kindermisbruik.' Daarna wordt aangekondigd dat het AD eigen onderzoek heeft gedaan en drie

ooggetuigen heeft gevonden die verklaren dat ‘Demmink regelmatig een pooier van minderjarige jongens ontmoette.’

Tekst

- De tekst begint met de beschuldiging: Begin jaren 80 zou Demmink regelmatig te zien zijn geweest met kinderpooier Dick Willard. Ook beweren de bronnen dat Demmink regelmatig minderjarige jongens ophaalde of naar zijn huis liet brengen. Demmink heeft het AD laten weten Willard hem ‘volslagen onbekend is’ en dreigt met juridische stappen tegen de krant.
- Een korte terugblik volgt, waar genoemd wordt dat Demmink sinds 2003 al in verband is gebracht met kindermisbruik en twee Turkse mannen in 2011 aangifte van verkrachting en seksueel misbruik hebben gedaan tegen Demmink, maar dat onderzoek nog niet tot vervolging heeft geleid.
- Even later komt een van de bronnen, een Haagse hasjhandelaar, aan het woord. Die zegt dat Demmink regelmatig bij een homosauna kwam en daar vaak ontmoetingen had met Willard. Ook stelt hij dat zijn mensen Demmink hebben gezien in gezelschap van minderjarige jongens. Andere bronnen bevestigen dit verhaal. Een getuige herkent Demmink van foto’s en zegt hem in gezelschap van Willard gezien te hebben en ook met een minderjarige ‘Arabisch uitzierend jongetje’. De getuigen verklaren allemaal dat het algemeen bekend was wat Willard deed met de minderjarige jongens. ‘Het was algemeen bekend dat Willard jongenspooier was, dus je kunt aannemen dat het voor de seks was.’
- Daarna volgt een stuk over Dick Willard, die vermoord was door ‘twee van zijn voormalige seks-slaven’. Een van deze mannen zegt Demmink niet te herinneren, maar: ‘Wel bevestigt hij dat er politie- en justitiemensen in hun vrije tijd bij Willard thuishkwamen. “Die kwamen langs voor seks. Ook met jonge meiden trouwens”’.
- Een oud buurtbewoner van Willard zegt Demmink ook te herkennen als iemand die bij Willard het huis binnenging. ‘Eén van de klanten kwam in een dure auto die nogal opviel in deze straat, waar vooral Fordjes en Opeltjes stonden. Het was een man met een bril. Destijds wist ik niet wie het was, maar toen enkele jaren geleden foto’s van Joris Demmink op internet verschenen herkende ik hem meteen: dat was die klant van Willard uit de Doedijnsstraat.’

Voskuil, K. (8 oktober 2012). Hoe Demmink elke aanval overleefde. *Algemeen Dagblad*, p. 8. (**bijlage 3**)

Open coderen

Titel en inleiding

‘Hoe Demmink elke aanval overleefde’ is de kop boven deel twee van het onderzoek van het AD in 2012. Het wordt gelijk duidelijk welke kant de tekst opgaat, deel één ging over de beschuldigingen, deel twee zal gaan over waarom deze beschuldigingen Demmink nooit aan het wankelen hebben gebracht. De inleiding maakt dat nog verder duidelijk. Het AD stelt dat geruchten van kindermisbruik Demmink al jaren achtervolgen, maar: ‘Onderzoeken van de Rijksrecherche, de AIVD en journalisten leidden tot niets. Is dit het ultieme bewijs van zijn onschuld, of zijn onderzoeken bewust om zeep geholpen? Ex-politiemensen, ambtenaren van Justitie en een advocate plaatsen grote vraagtekens bij de resultaten.’

Tekst

- De tekst begint met een verwijzing naar deel één van dit onderzoek en naar het onderzoek van de Gay Krant en Panorama in 2003. Volgens Voskuil was dit namelijk het begin van de beschuldigingen van kindermisbruik aan het adres van Demmink. Demmink heeft deze beschuldigingen altijd ontkend. Maar dit was niet de eerste keer dat Demmink in verband werd gebracht met kindermisbruik. Voordat het onder de aandacht van de media kwam, waren er al geruchten op het ministerie.
- Het AD stelt dat op het moment dat minister Donner in 2002 Demmink wil bevorderen tot secretaris-generaal, twee topmannen op Justitie zich genoodzaakt voelen Donner te waarschuwen. Eén daarvan was destijds minister van Vreemdelingenzaken en Integratie Hilbrand Nawijn. Ze waarschuwen Donner, maar die besluit de benoeming toch door te zetten. Het AD quote een bron bij Justitie die vertelt: ‘Donner bevestigde dat hij de verhalen kende, maar refereerde aan een verklaring van geen bezwaar die door de AIVD was afgegeven. Volgens hem had niemand het bewijs dat het waar was.’

Rolodex-onderzoek

- Daarna volgt een paragraaf over het Rolodex-onderzoek. Het AD noteert tegenstrijdige verklaringen van betrokkenen bij het onderzoek over de vraag of Demmink wel of niet genoemd werd tijdens dit onderzoek. Meerdere bronnen verklaren dat het onderzoek binnen een mum van tijd op straat lag en betrokkenen gewaarschuwd waren.

Anne Frankplantsoen

- Daarna volgt een passage over het onderzoek van Panorama en de Gay Krant. Na het onderzoek was gepubliceerd trekken de hoofdredacteurs hun verhaal snel terug wegens vermeende onbetrouwbaarheid van de aangehaalde bronnen. Een van de schrijvers, Fred de Brouwer, was het daar niet mee eens. Hij verklaart: ‘Ik wist daar niets vanaf. We zijn zelf in

Praag geweest, waar de vaste chauffeur (Stefán Fier, red.) en de eigenaar van jongensbordeel Pinocchio, Demmink direct van een foto herkenden. Dat is de Hollander, een heel goede klant van Pinocchio, zeiden ze stellig en onafhankelijk van elkaar. Ik steek nog steeds mijn hand in het vuur voor deze bronnen. Mijn hoofdredacteur heeft mij verteld dat hij onder grote druk is gezet om dit verhaal in te trekken.' Panoramahoofdredacteur Hitzert erkent dat hij met Demmink heeft gesproken maar ontkent dat hij onder druk is gezet om het verhaal terug te trekken.

Turkse aangiftes

- Twee Turkse mannen hebben aangifte gedaan tegen Demmink omdat zij als tiener in Turkije door hem verkracht zouden zijn. Het OM stelde een oriënterend feitenonderzoek naar aanleiding van de Turkse aangiftes, maar dat type onderzoek kent veel beperkingen. De advocate van de Turkse mannen, Adèle van der Plas, verklaart: 'We hadden in totaal vijf mensen in Turkije klaarstaan die konden bevestigen dat Demmink zich daar schuldig heeft gemaakt aan seks met minderjarigen. Maar het was weer hetzelfde liedje: omdat een strafrechtelijke verdenking ontbrak, konden zij niet worden gehoord.'
- In februari 2012 werd het onderzoek door het OM stopgezet. Van der Plas: 'Voor de gemiddelde Nederlander zijn twee telefoontjes naar Meld Misdaad Anoniem voldoende om als ontuchtverdachte te worden aangemerkt. In de Turkse zaak liggen vijf verklaringen, maar ziet het OM nog steeds onvoldoende bewijs voor vervolging. Deze topambtenaar staat kennelijk boven de wet.'

Axiaal coderen

Het is duidelijk dat er een keuze is gemaakt om twee verschillende kanten te belichten van de affaire-Demmink in de twee delen van het onderzoek. Deze twee thema's komen overeen met de frames die ik bij de vorige sleuteltekst heb gedefinieerd. Het eerste artikel van 6 oktober legt duidelijk de nadruk op de contacten die Demmink zou hebben gehad met de pooier in de jaren 80. Hierbij gaat het dus om het seksschandaal. Deel twee van 8 oktober gaat om hoe Demmink deze beschuldigingen met zijn hoge positie heeft overleefd. Hierbij gaat het dus duidelijk om de macht of de doofpot. Bij de sleuteltekst van Panorama en de Gay Krant lopen deze twee beschuldigingen door elkaar, maar in deze teksten is duidelijk een keuze gemaakt om deze apart te behandelen. Dit maakt het erg overzichtelijk om het te coderen.

Seksschandaal

Door de woorden klant, pooier en jongens in de kop en onderkop van het artikel van 6 oktober wordt gelijk duidelijk waar het om gaat. De woorden kindermisbruik en minderjarige jongens worden in de

inleiding genoemd. Het staat dus gelijk vast dat het hierbij gaat om kindermisbruik in combinatie met prostitutie.

De tekst begint vrij zakelijk door de beschuldigingen op te noemen zonder dat het heel sensationeel is. Opnieuw wordt er gesproken van kindermisbruik, pooier, verkrachting en seksueel misbruik. Het gaat om de beschuldigingen die zijn gedaan, onder andere door de Turkse mannen. Daarna komen de getuigen aan het woord, die een wereld schetsen waar Demmink in gezien zou zijn geweest, waarbij hij ontmoetingen had met een kinderpooier bij een homos sauna. Er wordt gezegd dat Demmink gezien zou zijn in gezelschap van een 'minderjarig Arabisch uitziend jongetje'. Er volgt een grafische beschrijving van de moord op Willard door 'twee van zijn voormalige seksslaven'.

In de tekst van 8 oktober worden de beschuldigingen kort herhaald en worden de beschuldigingen van de Turkse mannen kort weergegeven, maar op zakelijke toon. Wel wordt duidelijk waar het om gaat, door de termen verkrachting, seks met minderjarigen en kindermisbruik.

Doofpot

In de tekst van 6 oktober zijn een aantal korte verwijzingen naar de positie van Demmink. Zo wordt hij in de inleiding 'de machtigste ambtenaar van het ministerie van Veiligheid en Justitie' genoemd. Ook wordt er door een van de getuigen gerefereerd aan zijn opvallend dure auto. Ook wordt er gesteld dat er wel vaker hooggeplaatste personen langs Willard gingen, bijvoorbeeld: 'politie- en justitiemensen' en dat Willard zich onschendbaar waande door zijn contacten bij politie en justitie.

De tekst van 8 oktober richt zich voornamelijk op de hoge positie van Demmink. De inleiding suggereert duidelijk een doofpotaffaire: 'Onderzoeken van de Rijksrecherche, de AIVD en journalisten leidden tot niets. Is dit het ultieme bewijs van zijn onschuld, of zijn onderzoeken bewust om zeep geholpen? Ex-politiemensen, ambtenaren van Justitie en een advocate plaatsen grote vraagtekens bij de resultaten.'

In de tekst voert het AD bronnen aan die beweren dat de geruchten al lang bij het ministerie bekend waren en dat minister Donner ondanks waarschuwingen Demmink toch promoveerde tot secretaris-generaal. Daarna wordt het Rolodex-onderzoek aangehaald en gesteld dat daarbij sprake was van een lek binnen het onderzoek waardoor veel verdachten niet konden worden vervolgd. Het terugtrekken van het artikel van Panorama en Gay Krant wordt ook omgeven door geheimzinnigheid. Een van de schrijvers, Fred de Brouwer, stelt: 'Ik steek nog steeds mijn hand in het vuur voor deze bronnen. Mijn hoofdredacteur heeft mij verteld dat hij onder grote druk is gezet om dit verhaal in te trekken.' Opnieuw gaat het hierbij dus om misbruik van macht om het verhaal in de doofpot te stoppen.

Tot slot gaat het over de Turkse aangiftes. De advocate impliceert dat het OM niet erg zijn best heeft gedaan om de beschuldigingen tegen Demmink te onderzoeken en stelt dat er voor de

machtige Demmink andere regels gelden: 'Voor de gemiddelde Nederlander zijn twee telefoontjes naar Meld Misdaad Anoniem voldoende om als ontuchtverdachte te worden aangemerkt. In de Turkse zaak liggen vijf verklaringen, maar ziet het OM nog steeds onvoldoende bewijs voor vervolging. Deze topambtenaar staat kennelijk boven de wet.'

5.3 Frameoverzicht uit sleutelteksten

Aan de hand van de analyse van deze twee teksten zijn er duidelijk twee verschillende frames te onderscheiden die in allebei de teksten duidelijk naar voren komen: het seksschandaal en de doofpot. In de eerste sleuteltekst van Gay Krant en Panorama lopen deze twee frames door elkaar en worden ze allebei behandeld. In de teksten van Algemeen Dagblad heeft de auteur duidelijk voor twee verschillende invalshoeken voor beide delen gekozen, waarbij in het eerste artikel het frame van het seksschandaal centraal staat en in het tweede artikel het frame van de doofpot. De beide frames zijn hieronder in **Tabel 1** verder uitgewerkt in een overzichtelijke matrix, waarbij aandacht wordt besteed aan wat beide frames inhouden en wat de bijbehorende *framing devices* zijn.

Beide frames kunnen elkaar aanvullen en sluiten elkaar niet uit. De frames kunnen allebei van toepassing zijn omdat ze ieder over een ander schandaaltype gaan die naast elkaar kunnen bestaan. De auteur kan er voor kiezen om slechts een van beide frames te benadrukken en niet allebei tegelijk, maar het ene frame is wel afhankelijker van de ander dan andersom. Er kan namelijk gesproken worden over het seksschandaal zonder aandacht te besteden aan de doofpot, dit omdat hier sprake is van een eerste-orde transgressie. Andersom is dat lastiger. Als er over de doofpot geschreven wordt moet er minstens een verwijzing naar het seksschandaal in zitten. Dit komt omdat de doofpot een tweede-orde transgressie is, die alleen kan bestaan als er een eerste-orde transgressie is. Dat wil zeggen: er kan alleen iets in de doofpot gestopt worden als er in de eerste plaats iets te verbergen viel.

Tot slot zou er ook een counter frame kunnen bestaan, een frame dat deze beide frames ontkracht. Dat is het onschuld-frame. Hierbij zou Demmink niet schuldig zijn aan seksueel misbruik, prostitutie en/of verkrachting en zou er dus ook niets zijn om in de doofpot te stoppen. Dit onschuld-frame wordt niet benadrukt in de sleutelteksten omdat dit uiteraard hun naar voren gebrachte frames zou ontcrachten. In de weinige reacties die Demmink of anderen betrokkenen gegeven hebben benadrukken zij uiteraard wel dit frame.

Tabel 1: Frames uit sleutelteksten

	Normovertreding	Type schandaal	Normovertreder	Woordkeuze	Exemplarische gebeurtenissen	Visuele beelden
Seks-schandaal	Seksueel misbruik, prostitutie, pedofilie	Seksschandaal, eerste-orde transgressie	Joris Demmink	Seksueel misbruik, verkrachting, pedofilie, pooier, ontucht, jonge jongens, schandknepen, klant, seksslaven, jongetje	Bezoek aan seksclub met minderjarigen, anekdotes van chauffeur die erbij was, anekdote van buurtbewoner die dure auto zag bij kinderpooier, kinderpooier en Demmink in café met minderjarigen	Foto's van parken, buitenkant van seksclubs, scènes uit pornofilms, foto van pooier, andere verdachten
Doofpot	Machtsmisbruik, hinderen van justitie	Machtschandaal, tweede-orde transgressie	Ministeries, het OM, ambtenaren	Doofpot, klassenjustitie, 'boven de wet', topambtenaar, 'machtigste ambtenaar', chantabel, machtsmisbruik	Chauffeur die overleden zou zijn aan stress, waarschuwing over Demmink aan minister, uitlekken van Rolodex-onderzoek	

6. Framinganalyse krantenartikelen

Aan de hand van de ontdekte frames uit de sleutelteksten zal ik in dit hoofdstuk door middel van een kwantitatieve inhoudsanalyse overige krantenartikelen die over dit onderwerp zijn verschenen onderzoeken. Door middel van de gevormde codes met bijbehorende framing devices zal ik hierbij onderscheiden welke frames in de krantenartikelen herhaald worden en of ze mogelijk worden aangepast. Aan het eind van deze analyse zal ik schematisch weergeven in hoeverre auteurs van krantenartikelen kiezen voor een bepaald frame of meerdere frames tegelijkertijd. Daarnaast wordt er onderzocht of het counterframe van onschuld, dat niet voorkomt in de sleutelteksten, wordt ingezet in de krantenartikelen.

6.1 Verantwoording keuzes voor krantenartikelen en bepalen framekeuzes

Voor de duidelijkheid en het overzicht zal ik in mijn keuze voor krantenartikelen bepaalde beperkingen moeten aanbrengen. Allereerst zal ik mij beperken tot vier nationaal verschenen en betaalde kranten met de hoogste oplage, de Telegraaf, Algemeen Dagblad, de Volkskrant en het NRC Handelsblad. Daarnaast zal ik mij richten op artikelen die in de papieren krant zijn verschenen via de database van LexisNexis. Er zijn natuurlijk veel meer internetartikelen over dit onderwerp te vinden maar deze zijn vaak kort en veelal slechts varianten van hetzelfde ANP-bericht. Qua tijdspanne zal ik geen beperkingen hoeven te maken, de eerste artikelen over dit onderwerp verschenen pas in 2007. Daarvoor, zoals de sleuteltekst uit 2003, werd Demmink niet bij naam genoemd en zijn deze artikelen dus ook moeilijk te traceren. Ook gaat het hier om nieuwsberichten en reportages, opinie zal dus worden uitgesloten. Tot slot zullen enkel berichten van 300 woorden of meer worden meegenomen, aangezien artikelen die korter zijn slechts korte nieuwsfeiten bevatten en hierbij geen ruimte is voor een duidelijk frame. Dan blijven er voor de Telegraaf 11 over, voor het Algemeen Dagblad 28, de Volkskrant 26 en het NRC Handelsblad 27.

Ik zal elke krant chronologisch behandelen. Ik zal de titel noemen en in een zin samenvatten waar het artikel over gaat. Daarna zal ik weergeven welke codes genoemd worden en dus welk frame behandeld wordt. Aan het eind zal ik schematisch weergeven welke krant kiest voor welk frame. Voor de codes zal ik directe citaten gebruiken uit de krantenartikelen, maar aangezien het allemaal directe citaten zijn zal ik de aanhalingstekens weglaten. Voor de framekeuze zal ik dus kiezen voor een van de frames uit de sleutelteksten, seksschandaal en doofpot. Ook zal ik het counterframe van onschuld meenemen en beoordelen of dit frame door de journalisten gebruikt wordt. Daarnaast kan het natuurlijk zijn dat een tekst niet slechts één frame omhelst, maar een combinatie van bovenstaande frames. Daarom zal ik ook de mogelijkheden van seksschandaal en doofpot, seksschandaal en onschuld, doofpot en onschuld en natuurlijk alle drie meenemen. Tot slot is het

ook mogelijk dat alle drie de frames niet gebruikt worden. Dan zal ik als framekeuze 'geen duidelijke keuze' aangeven.

Tot slot een korte verantwoording voor de framekeuzes. Het gaat hierbij om een gecompliceerd schandaal waarbij de keuzes voor frames niet allemaal gelijk staan. Aangezien het seksschandaal de eerste-orde transgressie is en het machtsschandaal de twee-orde transgressie, is het veel lastiger om enkel het doofpotschandaal te noemen zonder terug te verwijzen naar de eerste-orde transgressie. Zonder seksschandaal is er namelijk ook geen doofpot. Om hier evenwicht in aan te brengen zal ik de frames verschillend beoordelen. Dat wil zeggen: als er slechts genoemd wordt dat Demmink verdacht wordt van kindermisbruik, zonder details, zal ik dat niet onder een seksschandaal-frame plaatsen. Pas als er genoemd wordt wat de specifieke beschuldigingen zijn vind ik dit een keuze van de journalist om dit frame te benadrukken. De andere frames zijn eerder een keuze omdat ze niet nodig zijn te behandelen als de affaire-Demmink ter sprake komt. Dit zegt dus eerder iets over de keuze van de journalist.

De geanalyseerde krantenartikelen zijn bijgevoegd in **bijlage 4**. Aangezien de analyse zeer omvangrijk is, heb ik deze toegevoegd als **bijlage 5**. Voor de helderheid zal ik hieronder vier voorbeeld analyses, een voor elke krant, laten zien.

6.2 Voorbeeldanalyse krantenartikelen

De Telegraaf (20 oktober 2012). Heksenjacht op Joris Demmink. *De Telegraaf*, p. 3.

Korte samenvatting affaire-Demmink tot nu toe.

Seksschandaal

Topambtenaar Demmink wordt al tien jaar lang beschuldigd van pedofilie.

Doofpot

In ruil voor het verzwijgen van zijn verleden zou hij verdachten onterecht hebben laten oppakken.

Onschuld

- Niemand kreeg ook maar een snippertje bewijs boven water voor de suggestie dat de vermeende seksuele achtergrond van Demmink een rol speelde bij strafzaken.
- Panorama en de Gay Krant moesten rectificeren dat Demmink minderjarige jongens had misbruikt. Iemand die in oktober 2003 aangifte deed tegen Demmink, werd in juli 2004 door de politierechter bestraft met twee maanden voorwaardelijke celstraf. De verklaringen waren volgens de politierechter onjuist en leugenachtig.
- Als ondanks diepgaand onderzoek de beschuldigingen niet onderbouwd blijken, dan moet de heksenjacht een keer stoppen.

- Desondanks blijven complotdenkers doorgaan met het verspreiden van hun onbewezen theorieën
- Joris Demmink wordt niet uit de wind gehouden en er is geen enkel bewijs dat hij vanaf het hoogste niveau wordt beschermd.
- De voortdurende pogingen hem tegen beter weten in het verdachtenbankje in te krijgen, worden langzaam maar zeker kolderiek
- Onschuldig tot het tegendeel bewezen is, is een adagium dat geldt voor iedereen. Ook voor een topambtenaar van Justitie.

Framekeuze: onschuld

Meeus, J. en Verlaan, J. (18 juni 2007). Een sterke ambtenaar met veel vijanden; Topambtenaar Joris Demmink geldt als scherp en erudiet maar geruchten blijven hem achtervolgen. *NRC Handelsblad*, p. 2.

Profiel Demmink, inclusief quotes oud-klasgenoten en oud-collega's. Duidelijk een positieve blik op Demmink, met veel aandacht voor zijn mogelijke onschuld.

Seksschandaal

De verhalen over Demmink gaan altijd over vermeende seksuele escapades met minderjarige jongens.

Doofpot

Onschuld

- Wordt de baas van het ministerie van Justitie moedwillig beschadigd door criminelen?
- Hoewel ook *NRC Handelsblad*, recentelijk en in het verleden, vele mensen hierover gesproken heeft, blijft het veelal bij slecht onderbouwde verhalen. Soms wel aannemelijk maar nooit onweerlegbaar. Harde bewijzen ontbreken en mensen spreken op voorwaarde van anonimiteit.
- Anderen menen dat er sprake is van een campagne door de vele vijanden die Demmink zou hebben gemaakt binnen het ministerie van Justitie en het Openbaar Ministerie.
- Zijn oude schoolvrienden heeft Joris Demmink uitgelegd hoe het zit. Dat de Inlichtingendienst AIVD bijvoorbeeld, in 2002 expliciet onderzoek heeft gedaan naar de al jaren circulerende geruchtenstroom over zijn seksleven. Niets, was de conclusie van het onderzoek. Demmink is nooit in een positie geweest die hem chantabel maakt.
- Feit is dat Demmink tot op heden alle beschuldigingen heeft weten te weerleggen.
- Het college van procureurs-generaal bevestigt het bestaan van dat 'Rolodex-dossier'. "Die verklaringen, over twee hoofdofficieren, zijn nagetrokken. Maar de naam van Demmink komt

er niet in voor. Wel waren sommige betrokkenen bij dat onderzoek ervan overtuigd dat het 'criminele circuit' een rol speelde bij het in omloop brengen van die verhalen. Maar ook voor die stelling waren onvoldoende aanwijzingen. De zaak is geseponneerd."

Framekeuze: onschuld

Nicolasen, L. (14 juli 2007). Een hardnekkige fluistercampagne. *De Volkskrant*, p. 2.

Samenvatting affaire-Demmink in 2007.

Seksschandaal

De politie kwam in 1995 per toeval achter een seksparty met jonge knapen in het Turkse Bodrum omdat er een wapen afging. Het feest zou zijn georganiseerd door Demmink, aldus het 'geheime rapport'. Een politieman vertelt dat hij op bestelling opgepakte straatrovertjes leverde.

Doofpot

- Baybasin is een Koerdische Turk en heroïnehandelaar, die in 2002 in hoger beroep door het hof in Den Bosch tot levenslang is veroordeeld voor moord, poging tot moord, gijzeling, aanzetten tot moord en deelname aan een criminele organisatie. Baybasin ontkent al deze misdaden. Hij noemt zich een Koerdische vrijheidsstrijder, die door Turkije en Nederland samen een kunstje is geflikt.

Het onvermoeibare advocatenechtpaar Pieter Bakker Schut en Adèle van der Plas heeft zich het lot van Baybasin aangetrokken. Zij geloven dat hij ten onrechte is veroordeeld, omdat de rechters zijn afgegaan op taps die de politie van Baybasins telefoongesprekken maakte. De advocaten betogen dat er met die taps is geknoeid, maar alle pogingen de originele taps boven tafel te krijgen zijn mislukt.

- Wat Demmink ermee te maken heeft? Demmink is gehanteerd door de Turkse staat, beweren Baybasins advocaten. Hij is te chanteren vanwege pedofolie. Ze hadden in Nederlandse bladen gelezen dat hij pedofiel is en in Turkije is hij ook betrapt.
- 'Wij hebben punt voor punt gecheckt', zegt advocaat Van der Plas, pisnijdig als haar om bewijzen wordt gevraagd. 'Een beerput is het', zegt ze. En: 'De grootste vlek van onze rechtsstaat.' 'Iedereen kijkt je aan of je nuts bent. Onzin, dit kan niet in Nederland, zeggen ze dan. Het is zo onwezenlijk, daarom kan het zo lang voortbestaan.'
- Nee, want de fluistercampagne zegt dat Demmink ook de AIVD aan een touwtje heeft. Een minstens zo'n hardnekkig verhaal als het gerucht dat de Turkse informanten zijn omgekocht.

Onschuld

In justitiekringen - doorgaans niet vies van complotdenken - gaan verhalen rond over wraak als gevolg van mislukte promotiekansen, oude vetes, en haat en nijd tussen homo's onderling. Heden

ten dage verdenkt de politie criminelen ervan bewust desinformatie te verspreiden om het gezag te destabiliseren.

Framekeuze: doofpot

Hartog, T. Den., en Voskuil, K. (3 februari 2012). Topambtenaar Joris Demmink staat kennelijk boven de wet. *Algemeen Dagblad*, p. 2.

Het OM stelt geen strafrechtelijk onderzoek in naar Demmink aan de hand van de aangifte van seksueel misbruik van de twee Turkse mannen.

Seksschandaal

Osman B. zegt in zijn aangifte dat hij omstreeks 1997 in het Turkse Edirne is verkracht door Joris Demmink. Hij was toen 14 jaar oud.

Mustafa beweert dat hij rond 1995 - op 13-jarige leeftijd - in Istanbul is geronseld en naar Demmink is gebracht. Die zou hem op een hotelkamer in vakantieoord Bodrum hebben misbruikt.

Doofpot

Adèle van der Plas, advocaat van de Turkse aangevers, is woedend. „Het was al eerder duidelijk dat het OM geen strafrechtelijk onderzoek wilde starten. Deze man staat kennelijk boven de wet en boven het recht.

Onschuld

CDA-Kamerlid Madeleine van Toorenburg zegt zich neer te leggen bij de uitkomst van het laatste onderzoek van het Openbaar Ministerie. „Het is klaar nu. We moeten stoppen iemand steeds in een kwaad daglicht te plaatsen.

Framekeuze: alle drie

Dit waren vier voorbeeldanalyses. Voor de complete analyse verwijs ik nu naar **bijlage 5**.

7. Resultaten inhoudsanalyse krantenartikelen

Hieronder zullen de resultaten van de complete inhoudsanalyse weergegeven worden. Allereerst in tabelvorm. **Tabel 2** weergeeft welk frame of welke combinatie van frames er per krant gebruikt wordt. In **Tabel 3** zullen de combinaties achtergelaten worden en wordt er een verzameling gemaakt van de drie frames of de optie dat er geen keuze is gemaakt. In **Tabel 4** zijn de frames gesorteerd op jaar, om te zien of er een ontwikkeling in de keuze voor een bepaald frame zit naar mate de zaak verder ontwikkelt. In 7.2 zullen de meest opvallende resultaten besproken worden aan de hand van een interpretatieve analyse.

7.1 Tabelweergave resultaten

Hieronder zijn de resultaten van de kwantitatieve inhoudsanalyse van de krantenartikelen te bekijken in tabelvorm.

Tabel 2: Resultaten kwantitatieve inhoudsanalyse per krant

	Telegraaf	NRC Handelsblad	De Volkskrant	Algemeen Dagblad
Seksschandaal	1	6	1	4
Doofpot	1	2	3	5
Onschuld	3	7	2	-
Seksschandaal en doofpot	2	5	3	3
Seksschandaal en onschuld	1	2	8	2
Doofpot en onschuld	1	-	-	-
Alle drie	1	3	4	6
Geen duidelijke keuze	1	2	5	8

Tabel 3: Resultaten kwantitatieve inhoudsanalyse per krant per frame

	Telegraaf	NRC Handelsblad	De Volkskrant	Algemeen Dagblad
Seksschandaal	5	16	16	15
Doofpot	5	10	10	14
Onschuld	6	12	14	8
Geen duidelijke keuze	1	2	5	8

Tabel 4: Resultaten kwantitatieve inhoudsanalyse per jaar

	2007	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Seksschandaal	-	-	1	-	10	-	1

Doofpot	1	-	2	2	5	-	1
Onschuld	1	-	1	3	6	-	1
Seksschandaal en doofpot	-	-	-	1	6	3	3
Seksschandaal en onschuld	-	-	-	2	9	-	2
Doofpot en onschuld	-	-	-	-	1	-	-
Alle drie	-	-	1	3	7	1	2
Geen duidelijke keuze	-	1	-	5	7	-	3

7.2 Samenvatting resultaten

Bij de resultaten zijn er een aantal zaken die opvallen, die ik hieronder puntsgewijs zal behandelen.

- Het onschuldfame

In de sleutelteksten die in het vorige hoofdstuk zijn behandeld kwam de mogelijkheid dat Demmink onschuldig zou zijn helemaal niet terug. In de krantenartikelen die zijn besproken komt dit frame opvallend vaak wel terug. Twaalf keer als dominant frame, en dertien keer in combinatie met het seksschandaalframe. Dit is zeer opvallend aangezien er vaak gedacht wordt dat kranten op zoek zijn naar sensatie en weinig nuance aanbrengen bij mogelijke schandalen. Dit blijkt dus erg mee te vallen bij deze resultaten. De kranten zijn over het algemeen zeer terughoudend om Demmink neer te zetten als schuldige. Zo wordt er gesproken met jeugd vrienden om een ander beeld van hem te schetsen. Als het gaat om de rechtszaken tegen Demmink wordt vaak het onschuldfame aangehaald om nuance te brengen in de ernstige beschuldigingen aan zijn adres.

- Welke kranten kiezen voor het onschuldfame?

Het is opvallend dat de Telegraaf, die sowieso weinig over deze zaak bericht in vergelijking met andere kranten, vaak kiest voor het onschuldfame, terwijl ze de reputatie hebben van een sensatiekrant. Het AD kiest relatief minder vaak voor het onschuldfame in vergelijking met de andere kranten.

- Doofpot

Het doofpotframe blijft een onderbelicht frame. Het vaakst komt het voor als de advocaat van de Turkse mannen, Adèle van der Plas, de Nederlandse overheid beschuldigt van het niet willen onderzoeken van de zaak die zij probeert aan te spannen. Verder wordt af en toe genoemd dat mensen zwegen uit angst voor hun baan, waarbij geïmpliceerd wordt dat er een doofpotschandaal is

waar ambtenaren hun handen niet aan wilden branden. Eigenlijk wordt enkel in het artikel 'Escapades van Joris gaan een keer uitkomen' van het Algemeen Dagblad (29 maart 2014) het doofpotschandaal uitgediept, waarbij gebruikt wordt gemaakt van bronnen bij justitie. Veel vaker wordt het helemaal niet genoemd.

- Seksschandaal

Het seksschandaal wordt relatief vaak benadrukt, maar dat is logisch aangezien het hier gaat om een eerste-orde transgressie. Zonder seksschandaal zou er geen affaire-Demmink zijn en dus moeten deze beschuldigingen vaak genoemd worden. Als je dat in het achterhoofd houdt valt het eigenlijk wel mee hoe vaak dit frame naar voren komt. Vaak worden de beschuldigingen zeer beknopt omschreven, zonder in detail te gaan. Nog minder is er sprake van eigen onderzoek naar deze beschuldigingen. Dit gebeurt eigenlijk alleen in de sleutelteksten.

- Tijdsverloop

Er is relatief weinig geschreven over de affaire-Demmink. Veel kranten hebben eens in de zoveel tijd een update of een samenvatting van de zaak. De aanleiding hiervoor is meestal een gebeurtenis in de rechtbank. In 2014 is er een sterke toename in het aantal artikelen van alle bronnen. Dit komt omdat in dit jaar meerdere zaken speelden. Het OM onderzoekt de aangifte van de Turkse mannen, Bart van Well beschuldigt Demmink van kindermisbruik, Teeven, Opstelten en oud-rechercheurs worden gehoord of Demmink voorkwam in het Rolodex-onderzoek en Demmink verliest de zaak die hij tegen het AD had aangespannen. De toename is over alle frames, er is geen duidelijke toename of afname voor een bepaald frame te onderscheiden per jaar.

- Auteurs

Het grootste gedeelte van de Telegraaf-artikelen zijn toegeschreven aan Redactie en daarbij is de auteur dus onbekend. De overige kranten hebben allemaal een auteur die de meeste artikelen voor zijn of haar rekening heeft genomen. Bij NRC is dat Marcel Haenen, bij het AD Koen Voskuil en bij de Volkskrant Elsbeth Stoker en Toine Heijmans. Er is geen duidelijk verschil te merken als het gaat om framekeuzes als het een andere auteur betreft. Meestal gaat het hierbij om kortere nieuwsberichten of een heel ander soort artikel, zoals een commentaar of een interview.

- Mogelijke andere frames

Een interessante kant van de zaak blijft opvallend onbesproken in de behandelde krantenartikelen. Alleen in een aantal artikelen van de Volkskrant komt deze kant naar voren. Namelijk vastgoedmagnaat Jan Poot en zijn persoonlijke vete tegen Joris Demmink. Poot had geïnvesteerd in

uitbreiding van Schiphol, maar meent te zijn gedwarsboomd door de Nederlandse overheid. Hij houdt hiervoor Demmink verantwoordelijk en heeft daarom miljoenen gestoken in het financieren van rechtszaken en online campagnes tegen Demminks vermeende misbruik (Heijmans en Stoker, 2014).

- Intermedia agenda setting

Intermedia agenda setting is het fenomeen waarbij media de onderwerpen waarover ze schrijven van elkaar overnemen. Bij second-level intermedia agenda setting wordt ook de manier waarop er over een bepaald onderwerp geschreven wordt, dus ook welke frames gebruikt worden, van elkaar overgenomen. Allereerst de hoeveelheid. De Volkskrant, het AD en het NRC berichtten ongeveer even vaak over de zaak, de Telegraaf een stuk minder. Dan het second-level intermedia agenda setting. De frames zijn ongeveer wel in gelijke mate verspreid, maar in de Telegraaf kwam wel duidelijk het onschuldframe vaker naar voren en in het AD juist heel weinig. Ook had het AD relatief veel aandacht voor de doofpot. Opvallend is wel dat de sleutelteksten het juist vaak over de doofpot hadden en helemaal niet over het onschuldframe. Daar ligt dus wel een duidelijk verschil en is er dus geen overtuigend bewijs voor second-level intermedia agenda setting in dit geval.

8. Conclusie

De hoofdvraag die centraal stond in deze scriptie was: *Welke framekeuzes maken media bij gecompliceerde politieke schandalen zoals de affaire-Demmink?*

Binnen Journalism Studies bestaat de behoefte om de afwegingen die journalisten kunnen en moeten maken bij verslaggeving van gecompliceerde politieke schandalen beter te begrijpen. De affaire-Demmink was door de complexiteit een zeer goede casus. Allereerst zijn de twee sleutelteksten onderzocht waar door middel van inductieve reconstructie twee frames uit zijn gekomen, het seksschandaal en de doofpot. Daarnaast is er een alternatief frame vormgegeven, namelijk dat Demmink onschuldig is. Vervolgens zijn de overige verschenen krantenartikelen aan de hand van een kwantitatieve inhoudsanalyse geanalyseerd. Hierbij is onderzocht hoe vaak de drie verschillende frames apart van elkaar of in combinatie voorkwamen. Daar kwamen onderstaande conclusies uit.

Volgens de theorie van Entman (2012) wordt er relatief veel aandacht besteed aan seksschandalen in vergelijking met andere schandalen, omdat het een relatief 'makkelijk' schandaal is om verslag van te doen. Dit terwijl uit onderzoek is gebleken dat het publiek dit soort schandalen snel zat is. Het seksschandaal werd in de teksten op zich vaak genoemd, maar dat is logisch aangezien dit de eerste-orde transgressie is en zonder deze normovertreding er helemaal geen schandaal zou zijn. Er werd weinig eigen onderzoek naar gedaan.

Opvallender was het vele voorkomen van het onschuldframe. In de sleutelteksten kwam de mogelijkheid dat Demmink onschuldig was niet voor, maar in de krantenartikelen juist relatief vaak. Deze bevindingen passen bij de theorie van Entman (2012). Hij stelt dat media zeer terughoudend zijn in berichtgeving over schandalen, omdat het publiek niet zo geïnteresseerd is als vaak wordt gedacht en uit angst voor verkeerde beschuldigingen en mogelijke rechtszaken. Het Algemeen Dagblad is aangeklaagd voor smaad door Demmink naar aanleiding van de publicaties van 6 en 8 oktober 2012. Dat zou een afschrikwekkend effect gehad kunnen hebben op andere media.

Het doofpotframe krijgt helemaal weinig aandacht, terwijl dat frame in de sleutelteksten juist verder onderzocht en benadrukt werd. Het wordt vaak slecht zijdelings genoemd en in slechts één ander artikel van het Algemeen Dagblad wordt er eigen onderzoek gedaan naar een mogelijk doofpotschandaal. Dit kan ook verklaard worden aan de hand van Entman, die stelt dat media minder geneigd zijn te berichten over schandalen die de bestaande machtsstructuren kunnen ontwrichten.

Doordat eerst de sleutelteksten zijn onderzocht en daarna de overige artikelen kan er ook iets gezegd over het fenomeen intermedia agenda setting. Bij intermedia agenda setting nemen

media bepaalde onderwerpen en frames van elkaar over. Hierbij is in dit geval tot op zekere hoogte sprake. Zo berichtten de Volkskrant, het AD en het NRC ongeveer even vaak over de zaak, maar de Telegraaf een stuk minder. De frames zijn redelijk gelijk verspreid, maar in de Telegraaf kwam wel duidelijk het onschuldframe vaker naar voren en in het AD juist heel weinig. De verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat het AD met hun eigen onderzoek duidelijk voor het schuldige frame hebben gekozen en hier achter willen blijven staan. Ook zijn ze een groot deel van de tijd verwickeld in een rechtszaak met Demmink. Het is aannemelijk dat het AD niet wil toegeven dat hij onschuldig zou kunnen zijn, want dat betekent dat de aanklacht voor smaad terecht zou kunnen zijn. Ook had het AD relatief veel aandacht voor de doofpot. Opvallend is dat de sleutelteksten het juist vaak over de doofpot hadden en helemaal niet over het onschuldframe. Daar ligt dus een duidelijk verschil en is er minder sprake van intermedia agenda setting.

Ook is er weinig aandacht in de geanalyseerde artikelen voor de activisten die bepaalde frames sponsoren. Zoals de familie Poot, die miljoenen hebben gestoken in rechtszaken en campagnes tegen Demmink en hiermee het seksschandaal frame sterk gesponsord hebben. In hoofdstuk 3 werden Gamson & Modigliani (1989) geciteerd met drie factoren die de effectiviteit van een frame bepalen. Een van deze factoren was het sponsoren van een bepaald frame door externe actoren, zoals activisten die baat hebben bij het overheersen van een bepaald frame. De familie Poot is duidelijk zo'n activist die een bepaald frame de wereld in willen helpen.

Als antwoord op de hoofdvraag blijkt dus het gedane onderzoek dat media terughoudend zijn als het gaat om berichtgeven over complexe schandalen. In de sleutelteksten kwam het onschuldframe helemaal niet voor, maar in de teksten die daarna behandeld zijn juist verrassend vaak. Hieruit blijkt dat media elkaar niet blindelings overnemen, maar zelf extra terughoudend en voorzichtig te werk gaan. Vaak wordt er gekozen voor een makkelijk frame, zoals een seksschandaal, en wordt het 'moeilijke' doofpotframe minder onderzocht. Dit is vooral het geval bij nieuwsberichten waar weinig eigen onderzoek is gedaan. Bij eigen onderzoek, hoewel zeldzaam, nemen journalisten meer risico's.

De methode van Van Gorp bleek zeer geschikt voor deze analyse. Omdat deze vorm van framinganalyse niet enkel deductief was maar er een fase van inductief reconstrueren aan vooraf ging kon ik frames vormgeven aan de hand van informatie die ook de journalisten hebben gebruikt om hun onderzoek te ontwikkelen. Daarnaast leende deze manier van onderzoeken zich goed om een alternatief frame vorm te geven.

Tot slot wil ik graag een aantal aanbevelingen doen aan de media naar aanleiding van dit onderzoek. Allereerst denk ik dat het goed is dat er terughoudend wordt bericht over potentiële schandalen, zeker waar de schuldvraag nog niet beantwoord is. Het is daarom belangrijk om het onschuldframe te benadrukken als alternatief van een potentieel schandaal. Maar dat betekent niet

dat een mogelijk schandaal niet zorgvuldig onderzocht mag worden. Hierbij zou ik willen suggereren om vooral aandacht te besteden aan een potentieel doofpotschandaal, aangezien de gevolgen hiervan voor de samenleving veel groter zijn. Als er zelfs ministers niet de waarheid vertellen om iemand een hand boven het hoofd te houden is dat iets waar de media, als waakhond, zeker iets aan zouden moeten en kunnen doen.

Bibliografie

Literatuur

- Balmas, M. & Sheafery, T. (2010). Candidate Image in Election Campaigns: Attribute Agenda Setting, Affective Priming, and Voting Intentions. *International Journal of Public Opinion Research*, 2, 204-229.
- Best, J. (2012). *Social Problems*. New York: W. W. Norton & Company.
- Doherty, D., Dowling, C. M. & Miller, M. G. (2011). Are financial or moral scandals worse? It depends. *PS: Political Science & Politics*, 4, 749-757.
- Gamson, W.A. & Modigliani, A. (1989). Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology*, 1, 1-37.
- Gitlin, T. (1980). *The whole world is watching. Mass media in the making & unmaking of the new left*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Gonzales, M. H. & Kovera, M. B. (1995). Private reactions to public transgressions: Predictors of evaluative responses to allegations of political misconduct. *Personality and social psychology bulletin*, 2, 136-148.
- Gorp, B. van (2005). Where is the frame? Victims and intruders in the Belgian press coverage of the asylum issue. *European Journal of Communication*, 4, 484-507.
- Gorp, B. van (2006). Een constructivistische kijk op het concept framing. *Tijdschrift voor communicatiewetenschappen*, 34, 246-256.
- Gorp, B. van (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. *KWALON* (12) 2, .
- Kim, K. & McCombs, M. (2007). News story descriptions and the public's opinions of political candidates. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 2, 299-314.
- Kim, K., Gonzenbach, W., Vargo, C. & Kim, Y. (2016). First and Second Levels of Intermedia Agenda Setting: Political Advertising, Newspapers, and Twitter During the 2012 U.S. Presidential Election. *International Journal of Communication*, 10, 4550–4569.
- Lim, J. (2011). First-level and second-level intermedia agendasetting among major news websites. *Asian Journal of Communication*, 2, 167-185.
- Markovits, A. S & Silverstein, M. (1988). *The politics of scandal. Power and process in liberal democracies*. New York: Holmes and Meier.
- McCombs, M. E. & Shaw, Donald L. (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly*, 2, 176-187.
- McGraw, K. M. (1991). Managing blame. An experimental test of the effects of political accounts. *American political science review*, 85, 1133-1157.

Nyhan, B. (2009). *Strategic outrage: The politics of presidential scandal*. Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304873807). Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/304873807?accountid=12045>

Norris, P. (2014). Watchdog Journalism. In M. Bovens (Red.), *The Oxford Handbook of Public Accountability* (pp. 524-543). Oxford: Oxford University Press.

Sass, J. & Crosbie, T. (2013). Democracy and Scandal: A Research Agenda. *Comparative Sociology*, 6, 851-862.

Scheufele, D. A. (2000). Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication. *Mass Communication and Society*, 3, 297-316.

Semetko, H.A. & Valkenburg P.M. (2000). Framing European politics: a content analysis of press and television news. *Journal of Communication*, 2, 93-109.

Stewart, D. D. & Rose, R.P. (2013). The value of outside support for male and female politicians involved in a political sex scandal. *The Journal of Social Psychology*, 3, 375-394.

Thompson, J. (2000). *Political Scandal. Power and Visibility in the Media Age*. Cambridge: Polity.

Tumber, H. (2004). Introduction. Political scandals and media across democracies, volume I. *American behavioral scientist*, 8, 1031-1039.

Tumber, H. (2004). Introduction. Political scandals and media across democracies, volume II. *American behavioral scientist*, 9, 1143-1152.

Weaver, R. K. (1986). The politics of blame avoidance. *Journal of Public Policy*, 6, 371-398.

Weaver, D. H. (2007). Thoughts on agenda setting, framing, and priming. *Journal of Communication*, 1, 142-147.

Artikelen (voor het overzicht gesorteerd op krant en daarna chronologisch, niet op auteur)

Krol H. en F. de Brouwer (11 oktober 2003). Het ware verhaal achter de affaire Fons Spooren. Het dubieuze dubbelleven van een topambtenaar op justitie. *Panorama*, p. 1.

Algemeen Dagblad

Hartog, T. Den., en Voskuil, K. (3 februari 2012). Topambtenaar Joris Demmink staat kennelijk boven de wet. *Algemeen Dagblad*, p. 2.

Hustinx, S. (24 augustus 2012). Protest tegen kindmisbruik. *Algemeen Dagblad*, p. 5.

Voskuil, K. (6 oktober 2012). 'Justitiebaas had contact met pooier van jongetjes'. *Algemeen Dagblad*.

Voskuil, K. (6 oktober 2012). De topambtenaar, de Haagse pooier en zijn jongens. *Algemeen Dagblad*.

Voskuil, K. (8 oktober 2012). Kamer vraagt uitleg over zaak-Demmink. *Algemeen Dagblad*, p. 1.

Voskuil, K. (8 oktober 2012). Hoe Demmink elke aanval overleefde. *Algemeen Dagblad*, p. 8.

Algemeen Dagblad (21 juni 2013). Nieuwe verklaringen tegen oud-topman Justitie. *Algemeen Dagblad*, p. 2.

Algemeen Dagblad (13 september 2013). Rechter van zaak-Demmink gehaald. *Algemeen Dagblad*, p. 11.

Algemeen Dagblad (27 september 2013). Onderzoek OM naar. *Algemeen Dagblad*, p. 4.

Voskuil, K. (28 september 2013). 'Geheime deal om Demmink'. *Algemeen Dagblad*, p. 16.

Voskuil, K. (22 januari 2014). Joris Demmink alsnog vervolgd. *Algemeen Dagblad*, p. 4.

Boere, R. (5 maart 2014). Gigolo beschuldigt Demmink van ontucht. *Algemeen Dagblad*, p. 8.

Algemeen Dagblad (6 maart 2014). 'Demmink wordt wél genoemd'. *Algemeen Dagblad*, p. 1.

Boere, R. (7 maart 2014). Korpschef ontkent betrokkenheid 'Demmink'. *Algemeen Dagblad*, p. 10.

Hartog, T. den en Voskuil, K. (15 maart 2014). 'Verhalen over Demmink gaan al 20 jaar rond'. *Algemeen Dagblad*, p. 14.

Hartog, T. Den., en Voskuil, K. (29 maart 2014). BVD was gewaarschuwd. *Algemeen Dagblad*, p. 1.

Algemeen Dagblad (29 maart 2014). 'Escapades van Joris gaan een keer uitkomen'. *Algemeen Dagblad*, p. 10.

Algemeen Dagblad (12 april 2014). Henk Krol gooit pornofilm op tafel in Demminks zaak. *Algemeen Dagblad*, p. 4.

Hartog, T. den (19 mei 2014). Zaak-Demmink: nu ook onderzoek in Nederland. *Algemeen Dagblad*, p. 4.

Voskuil, K. (15 september 2014). Zes mannen bijten zich vast in zaak-Demmink. *Algemeen Dagblad*.

Hartog, T. den (4 november 2014). Demmink verbijt zich in rechtbank. *Algemeen Dagblad*, p. 7.

Algemeen Dagblad (17 december 2014). Joris Demmink verliest rechtszaak tegen het AD. *Algemeen Dagblad*.

Algemeen Dagblad (18 december 2014). 'Degelijke aanpak is de juiste geweest'. *Algemeen Dagblad*, p. 6.

Voskuil, K. (21 maart 2015). 'Overheid heeft pedofilie jarenlang gedoogd'. *Algemeen Dagblad*.

Voskuil, K. (26 januari 2016). Stukken onthullen: Demmink bemoeide zich met Baybasin. *Algemeen Dagblad*, p. 11.

Voskuil, K. (22 april 2016). 'Dat valt onder mijn zwijgrecht'. *Algemeen Dagblad*, p. 18-19.

Voskuil, K. en Winterman, P. (27 april 2016). Demmink: liever een borrel dan getuigenis. *Algemeen Dagblad*, p. 14.

Voskuil, K. (3 juni 2016). Demmink onder ede over misbruik. *Algemeen Dagblad*, p. 9.

Voskuil, K. (4 juni 2016). Nee. Demmink ontkent. *Algemeen Dagblad*, p. 7.

Voskuil, K. (1 juli 2016). OM wil na onderzoek zaak-Demmink sluiten. *Algemeen Dagblad*, p. 18.

NRC Handelsblad

Meeus, J. en Verlaan, J. (18 juni 2007). Een sterke ambtenaar met veel vijanden; Topambtenaar Joris Demmink geldt als scherp en erudiet maar geruchten blijven hem achtervolgen. *NRC Handelsblad*, p. 2.

NRC Handelsblad (9 oktober 2012). Topambtenaar Justitie daagt AD. *NRC Handelsblad*.

NRC Handelsblad (20 juni 2013). Getuigenissen tegen oud-topambtenaar. *NRC Handelsblad*.

NRC Handelsblad (28 september 2013). Wending in affaire-Demmink. *NRC Handelsblad*.

NRC Handelsblad (14 december 2013). Demmink heeft zijn agenda gevonden. *NRC Handelsblad*, p. 7.

NRC Handelsblad (17 december 2013). 'Geen bewijs dat Demmink in Turkije was'. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (22 januari 2014). Met lange tanden begint OM onderzoek Demmink. *NRC Handelsblad*.

NRC Handelsblad (22 januari 2014). Bevel om zaak-Demmink uit te zoeken is meer dan welkom; Commentaar. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (6 februari 2014). Justitie zet zwaargewichten op zaak-Demmink. *NRC Handelsblad*.

NRC Handelsblad (23 februari 2014). Joris Demmink moet de kosten van strafadvocaat zelf betalen. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (5 maart 2014). Man getuigt over seks met Demmink. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (11 maart 2014). Allemaal rancune, die verhalen over seks met jonge jongens. *NRC Handelsblad*.

NRC Handelsblad (24 maart 2014). Zoek, in het Demmink doolhof. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (26 maart 2014). 'Misschien naïef, maar ik dacht niet aan seks'. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (12 april 2014). Krol wist van pedoseks, maar trok beschuldiging in. *NRC Handelsblad*, p. 11.

Haenen, M. (16 april 2014). Politie wilde Demmink observeren in pedozaak. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (29 april 2014). Demmink ziet af van horen getuigen. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (30 april 2014). Zaak-Demmink gestopt - voor nu. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (15 maart 2014). 'Met dienstauto naar jongensbordeel'. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (22 maart 2014). Vrakking: Demmink was wel in beeld. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (22 maart 2014). 'Zaak-Demmink lijkt op een spektakel met guillotine'. *NRC Handelsblad*.

NRC Handelsblad (28 maart 2014). Demmink niet in onderzoek betrokken. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (3 november 2014). Nieuwe getuige 'zag Demmink ontucht plegen'. *NRC Handelsblad*, p. 3.

Haenen, M. (4 november 2014). Joris Demmink heeft een dikke huid, zegt hij; Geruchten. *NRC Handelsblad*, p. 4.

Haenen, M. (12 februari 2015). Strafonderzoek OM naar Demmink op dood spoor. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (14 september 2015). Turkije ligt dwars bij onderzoek zaak-Demmink. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (25 mei 2016). OM stopt onderzoek zaak-Demmink. *NRC Handelsblad*.

Haenen, M. (4 juni 2016). Demmink: nooit seks met minderjarige jongens. *NRC Handelsblad*, p. 11.

Haenen, M. (1 juli 2016). Justitie: niets belast Demmink. *NRC Handelsblad*, p. 1.

Haenen, M. (15 november 2016). Geen uitleg over seponeren van zaak-Demmink. *NRC Handelsblad*, p. 4.

De Telegraaf

De Telegraaf (20 oktober 2012). Heksenjacht op Joris Demmink. *De Telegraaf*, p. 3.

De Telegraaf (22 januari 2014). Dossier Demmink gaat alsnog open; Al jaren aantijgingen van verkrachting door topambtenaar. *De Telegraaf*, p. 7.

De Telegraaf (20 februari 2014). Getuigen gehoord om film Demmink, *De Telegraaf*, p. 9.

De Telegraaf (4 maart 2014). Uur van de waarheid; Rechtbank begint vandaag met verhoren in affaire JORIS DEMMINK. *De Telegraaf*, p. 5.

De Telegraaf (11 maart 2014). Aanklacht Demmink mogelijk wraakactie; 'Rancune Roestige Spijker en ex-gevangenisbazen'. *De Telegraaf*, p. 3.

De Telegraaf (25 maart 2014). Chef CID ging om in zaak Demmink; Slachtoffers na aangifte in Turkije mishandeld. *De Telegraaf*, p. 3.

De Telegraaf (26 maart 2014). 'Parlementaire enquête in zaak-Joris Demmink'; Oud-gevangenisdirecteur: geïrriteerd door top Justitie. *De Telegraaf*, p. 3.

De Telegraaf (12 april 2014). Krol bezweek onder de druk van Demmink. *De Telegraaf*, p. 3.

De Telegraaf (15 april 2014). Waarheid nogver weg; Rechter hoort vandaag laatste getuigen in zaak tegen Joris Demmink. *De Telegraaf*, p. 5.

De Telegraaf (16 april 2014). Demmink krijgt rugdekking; Minister Opstelten gaat in tegen nieuwe belastende verklaring. *De Telegraaf*, p. 7.

Belleman, S. (4 juni 2016). Demmink zelfverzekerd, *De Telegraaf*, p. 12.

De Volkskrant

Nicolasen, L. (14 juli 2007). Een hardnekkige fluistercampagne. *De Volkskrant*, p. 2.

Dongen, M. van (29 september 2011). Topambtenaar van Justitie stoïcijns in getuigenbankje; Reportage Joris Demmink getuigt in Chipsholzaak. *De Volkskrant*, p. 10.

Heijmans, T. en Stoker, E. (27 september 2013). Turks document inzet rechtszaak over Demmink. *De Volkskrant*, p. 8.

Heijmans, T. en Stoker, E. (20 juni 2013). Nieuwe getuigenissen in zaak-Demmink. *De Volkskrant*, p. 6.

Heijmans, T. en Stoker, E. (20 juni 2013). Geniale doofpot of grootse karaktermoord?. *De Volkskrant*.

Heijmans, T. en Stoker, E. (9 september 2013). Rechters worstelen met Demmink-zaken. *De Volkskrant*, p. 2.

Heijmans, T. en Stoker, E. (28 september 2013). Belastend stuk zaak- Demmink. *De Volkskrant*, p. 11.

Heijmans, T. (21 november 2013). Nieuwe zaak om misbruik tegen oud-topambtenaar. *De Volkskrant*, p. 10.

Heijmans, T. (14 november 2013). Getuigen in zaak-Demmink mogen verhoord. *De Volkskrant*, p. 13.

Heijmans, T. (13 december 2013). Stichting vraagt verhoor getuigen in zaak-Demmink. *De Volkskrant*, p. 10.

Heijmans, T. (18 december 2013). Justitie: geen vervolging Demmink. *De Volkskrant*.

Heijmans, T. en Stoker, E. (15 februari 2014). 'Demmink staat terecht dankzij mijn miljoenen'. *De Volkskrant*, p. 2.

Heijmans, T. en Stoker, E. (15 februari 2014). De Anti-Demmink. *De Volkskrant*.

Heijmans, T. en Stoker, E. (25 januari 2014). Een onaangename zaak. *De Volkskrant*.

Heijmans, T. en Stoker, E. (1 maart 2014). 'Zou Joris nog een kant hebben die ik niet ken?'. *De Volkskrant*.

Heijmans, T. en Stoker, E. (6 maart 2014) 'Demmink genoemd in zedenzaak'. *De Volkskrant*, p. 9.

Heijmans, T. en Stoker, E. (24 maart 2014). 'Demmink wel in beeld in Rolodex-onderzoek'. *De Volkskrant*.

Heijmans, T. en Stoker, E. (15 september 2014). Aangifte over Demmink tegen Opstelten. *De Volkskrant*.

Heijmans, T. en Stoker, E. (16 april 2014). 'Demmink was wel degelijk verdachte in misbruikzaak'. *De Volkskrant*, p. 9.

Heijmans, T. en Stoker, E. (30 april 2014). Demmink wenst geen getuigen te horen in misbruikzaak. *De Volkskrant*, p. 7.

Heijmans, T. en Stoker, E. (19 mei 2014). Meer onderzoek naar Demmink. *De Volkskrant*, p. 9.

Heijmans, T. en Stoker, E. (1 november 2014). De geest uit de fles. *De Volkskrant*.

Heijmans, T. en Stoker, E. (1 november 2014). Financier campagne tegen Demmink stopt, *De Volkskrant*, p. 2.

Heijmans, T. en Stoker, E. (4 november 2014). Demmink gaat in de aanval, *De Volkskrant*, p. 4.

Ezzerioli, N. (30 oktober 2015). Demmink, Teeven en Opstelten getuigen over netwerk pedofilie. *De Volkskrant*, p. 2.

Heijmans, T. (22 april 2016). Pedoverhoor. *De Volkskrant*, p. 19.

Bouma, K. (4 juni 2016). Demmink heeft op alles een antwoord. *De Volkskrant*, p. 16.

Stoker, E. (1 juli 2016). OM ziet af van vervolging oud-ambtenaar Demmink. *De Volkskrant*, p. 8.